

Møte torsdag den 30. november kl. 10

President: H a n s J . R ø s j ø r d e

D a g s o r d e n (nr. 23):

1. Redegjørelse av miljøvernministeren om klimaforhandlingene
2. Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Finn Kristian Marthinsen om tillegg til lov om sosiale tjenester § 6, slik at behandling av spilleavhengige blir hjemlet i lovverket (Innst. S. nr. 43 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:26 (1999-2000))
3. Interpellasjon fra representanten Olav Gunnar Ballo til landbruksministeren:

«Over 90 pst. av grunnen i Finnmark er utmarksområder som har vært forvaltet av staten. Naturen er både storslått og svært sårbar med høyt skattede rekreasjonsområder som benyttes så vel av størstedelen av befolkningen i fylket som av besøkende. Områdene representerer en mangfoldig biotop med planter som knapt finnes andre steder. I løpet av siste tretti år har store deler av viddeområdene vært utsatt for en dramatisk slitasje gjennom nedbeiting, bruk av barmarkskjøretøyer, og gjennom oppsetting av reingjerder gjennom det sårbare landskapet som også har bidratt til sterk slitasje langs disse. På tross av at en rekke forskningsrapporter har fastslått denne negative utviklingen, fortsetter naturødeleggelsene uten noen utsikter til stans av disse. Hvilke initiativ har statsråden tatt, og hvilke initiativ vil statsråden ta for å stanse denne utviklingen?»
4. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Torstein Tynning***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Torstein Tynning er død – 68 år gammel.

Torstein Tynning var født i 1932 i Eidanger i Telemark. Etter fullført landbruksskole var han fra 1952 – bare 20 år gammel – gårdbruker på gården Valler Søndre i Eidanger. Han ble tidlig engasjert i politisk arbeid og ble i 1956 formann i Telemark Unge Høyre. I 1958 ble han medlem av Unge Høyres sentralstyre. Etter en periode som viseformann overtok han formannsvervet i Unge Høyres Landsforbund i 1963 – et verv han hadde fram til 1965. Parallelt med arbeidet i Unge Høyre engasjerte Torstein Tynning seg også i lokalpolitikken, bl.a. som medlem av Eidanger kommunestyre i årene 1959-64. Etter kommunesammenslutningen var han i perioden 1965-71 medlem av Porsgrunn kommunestyre og formannskap.

Torstein Tynning ble valgt til Stortinget for Høyre i Telemark i 1965 etter å ha vært vararepresentant fra 1961. Han kom til å bli sittende på Stortinget i hele 20 år – fram til 1985. Torstein Tynning markerte seg raskt som en av Høyres unge lovende representanter. Som gårdbruker var det ikke unaturlig at Tynning kom i landbruks-

komiteen, men han viste med en gang at han kombinerte grundig fagkunnskap innenfor eget komiteområde med allsidige kunnskaper og interesser over hele det politiske spektrum. I senere perioder var Torstein Tynning medlem av kommunalkomiteen, av den senere kommunal- og miljøvernkomiteen og av utenrikskomiteen. Som medlem av kommunalkomiteen kom han til å arbeide mye med boligspørsmål, og han fikk derfor gleden av å være Høyres fremste talsmann på et politisk område som stod helt sentralt i 1970-årene og begynnelsen av 1980-årene.

Allerede fra 1969 var Torstein Tynning med i ledelsen av Høyres stortingsgruppe – først som varamann til gruppestyret og fra 1977 som medlem. Han innehadde i mange år det viktige vervet som innpisker. Han var medlem av Høyres sentralstyre i årene 1963-65 og i årene 1973-85. I 1977 var han formann i Høyres programkomite, som hadde hovedansvaret for å utarbeide partiprogrammet foran stortingsvalget i 1977.

Torstein Tynning var en av Høyres sentrale stortingspolitikere gjennom mange år. De som fikk gleden av å kjenne ham og samarbeide med ham her i Stortinget, vil kanskje allikevel først og fremst huske ham som en medrepresentant som med humør og engasjement kastet seg inn i alle sider av stortingslivet. Torstein Tynning hadde lett for å vinne venner – og dem hadde han mange av i Stortinget på tvers av alle politiske skillelinjer. Det er mange som vil huske Torstein Tynning med glade minner og stor takknemlighet.

Vi minnes Torstein Tynning for hans virke i Stortinget og lyser fred over hans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik vil fremsette et privat forslag.

Harald T. Nesvik (Frp): Jeg har den glede å overbringe forslag fra stortingsrepresentanten John Alvheim og meg selv om å innføre oppsøkende og forebyggende hjemmesykepleie i eldreomsorgen.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Redegjørelse av miljøvernministeren om klimaforhandlingene

Statsråd Siri Bjerke: Den norske delegasjonen drog til den sjette partskonferansen, COP 6, med forutsetninger om at partene skulle klare å bli enige, selv om vi visste at det ville bli vanskelig. Derfor er jeg svært skuffet etter møtet i Haag. Denne høsten har vi sett ekstreme vær-situasjoner med våre egne øyne. Disse sammenfaller med hva forskere forteller oss vil kunne være konsekvenser av menneskeskapt klimaendring. Selv om skadene

i Europa er store og alvorlige for dem som blir rammet, er de beskjedne i forhold til situasjonen i mange utviklingsland. Representanten fra Honduras, som var den siste som hadde ordet på det avsluttende ministermøtet da bruddet var et faktum lørdag morgen, minnet oss på at det som hadde tatt hans land 50 år å bygge opp, ble revet bort av orkanen Mitch på én uke. I et slikt perspektiv synes de forskjeller som gjenstår i forhandlingene mellom partene, som små.

Målet med COP 6 var å fatte beslutninger i henhold til handlingsplanen fra partskonferansen i Buenos Aires i 1998. Dette omfatter beslutninger av betydning for ratifisering av Kyotoprotokollen – særlig om regelverk for Kyoto-mekanismene, internasjonal kvotehandel, felles gjennomføring og Den grønne utviklingsmekanismen, CDM, opptak av klimagasser (sinks) og system for håndhevelse av regelverket. I tillegg omfatter handlingsplanen konvensjonsrelaterte spørsmål som angår finansiering av tiltak i u-land: teknologioverføring, kapasitetsbygging, tiltak for tilpasning til skadevirkninger av klimaendringer og tiltak for å motvirke negative effekter av de virkemidler som brukes for å begrense klimaendringene.

Delegatenes arbeid med forhandlingstekster den første uka i Haag gav små resultater i forhold til de vanskeligste spørsmålene, og da ministrene kom, stod vi overfor svært mange uavklarte spørsmål både av politisk og teknisk karakter. Nederlands miljøvernminister, Jan Pronk, gjorde en kjempeinnsats som leder av konferansen. Han la stor vekt på å konsentrere ministrenes drøftinger om de overordnede politiske spørsmålene, for på denne måten å gi føringer inn i arbeidet med tekstene. Det viste seg dessverre at disse drøftingene ikke gav de ønskede fremskritt.

To dager før partskonferansen ble avsluttet, la Pronk fram et kompromissforslag som dekket de vanskeligste politiske spørsmålene. Fra norsk side vurderte vi dette som et godt grunnlag for videre forhandlinger. Hovedgrupperingene – G-77, EU og de store landene i Umbrella-gruppen – gikk imidlertid alle sterkt ut mot Pronks forslag. Reaksjonene var forutsigbare og bestod stort sett i at landene prøvde å få fram sine opprinnelige posisjoner i grunnlaget for forhandlingene. Reaksjonene viste også at partene fremdeles stod langt fra hverandre i de viktigste politiske spørsmålene. Det var også klart at man forhandlet om en pakke, hvor det var behov for enighet om *alle* elementer.

Forhandlingene var meget vanskelige, og en rekke spørsmål i Pronks forslag ble aldri behandlet. Da tiden var i ferd med å renne ut, var det fremdeles uenighet om de fleste spørsmål. Noen av de største landene i Umbrella-gruppen og EU gjorde derfor det siste forsøk på å få resultater på noen enkeltspørsmål: supplementaritet, dvs. forholdet mellom gjennomføring av nasjonale og internasjonale klimatiltak for å oppnå forpliktelsen, opptak i skog og etablering av et system for håndhevelse av protokollen. Som vi kjenner til, mislyktes til slutt også dette forsøket.

Jeg vil understreke at selv om det hadde blitt enighet mellom disse landene, er det svært usikkert om G-77-

gruppen hadde godtatt løsningen. Det er også uklart i hvilken grad spesielt G-77 stod bak de løsninger som syntes å avtegne seg på andre områder, og dette er en av de mest usikre faktorene i den videre prosessen.

I og med at vi ikke fikk endelige løsninger, må vi tolke framdriften på COP 6 med stor forsiktighet. Det var imidlertid betydelig bevegelse mellom partene på en rekke områder, og enkelte spørsmål synes helt eller langt på vei løst.

Det mest positive resultatet fikk vi nok i forhold til rapportering og behandling av informasjon fra partene – artikkel 5, 7 og 8 under protokollen. Her gjenstår det bare å løse et fåtall punkter. Bestemmelsene på disse områdene vil være en sentral forutsetning for at protokollen skal kunne fungere, fordi informasjonen fra partene vil være grunnlaget for å bestemme om forpliktelsene på ulike områder blir overholdt eller ikke.

Det ble enighet om at industrilandene innen januar 2006 skal sende inn en egen rapport, hvor de skal beskrive «demonstrerbar fremgang» innen 2005 i forhold til å nå sine forpliktelser. Utfallet er i tråd med norske posisjoner. Rapporten skal inneholde informasjon om

- virkemidler og tiltak for å gjennomføre protokollen, inklusive implementering av lovverk og opprettelse av institusjoner for å gjennomføre politikken
- historiske og framtidige trender i utslippene
- hvordan disse virkemidlene og tiltakene vil bidra til at landene når sine forpliktelser

U-landene ønsker at i-landene i denne sammenheng også skal rapportere i forhold til konvensjonsforpliktelsene om teknologioverføring og kapasitetsbygging samt hvordan man søker å unngå at bruken av virkemiddel for å begrense utslippene får negative følger for u-land. Det ble lagt opp til at landene skal sende inn synspunkter på hvordan denne informasjonen skal bli presentert og evaluert innen april neste år.

EU har ikke vært villig til å rapportere om hvordan medlemslandene tar sikte på å bruke «boblen» – artikkel 4 under protokollen – for å nå forpliktelsene. Bestemmelsen om boblen gir EU-landene lov til å omfordele utslipp seg imellom dersom de samlet holder seg under EU-taket. Informasjon til de øvrige parter om dette spørsmålet er særlig viktig dersom EU får vanskeligheter med å oppfylle sin samlede forpliktelse, fordi hvert land da blir ansvarlig for den forpliktelsen de har tatt på seg gjennom byrdefordelingen. Dette spørsmålet er ikke løst.

Utviklingslandene har særlige forventninger til at i-landene skal øke sin innsats i forhold til forpliktelser knyttet til

- teknologioverføring
- kapasitetsbygging for gjennomføring av klimatiltak
- overføring av finansielle ressurser
- tiltak for å avbøte negative virkninger fra klimaendringer
- tiltak for at mulige negative virkninger av i-landenes virkemiddelbruk skal være så små som mulig

Disse forpliktelsene er primært knyttet til bestemmelsen i Klimakonvensjonen. Før COP 6 antok vi at konkrete forslag på disse områdene ville kunne være en nøkkel til

et vellykket resultat. Forhandlingene er både knyttet til en generell økning av overføringene og til hvordan disse skal kanaliseres. Nederland forpliktet seg til å gi 200 mill. gylden i nye midler til klimaformål i utviklingsland. På Norges vegne uttrykte jeg også vilje til å komme opp med nye ressurser.

Særlig var finansieringsspørsmålet vanskelig, med høye forhåndskrav fra u-landene og meget begrenset mandat hva gjelder nye/økte ressurser hos en rekke i-land. U-landene var sterkt mot forsøk på å få til en kobling mellom nye midler og framtidige konkrete utslippsforpliktelser for u-landene, noe USA mener er nødvendig for at de skal ratifisere protokollen.

Stort sett kan det sies at betydelig framgang ble oppnådd på områder som kapasitetsbygging, teknologioverføring og bistand til tilpasning i de mest sårbare land. Derimot var det liten bevegelse på de mer kontroversielle saker, som negative virkninger av klimatiltak for u-land som er avhengige av eksport av fossilt brensel, og OPECs krav om kompensasjon i denne sammenheng.

I forhandlingene om Kyoto-mekanismene var det bevegelse i retning av en løsning i spørsmålet om supplementaritet. Diskusjonene gikk i retning av ulike metoder for kvalitativ vurdering av nasjonale tiltak.

Den grønne utviklingsmekanismen har bred interesse blant alle parter fordi den åpner for prosjektsamarbeid mellom i-land og u-land. Det ble gjort framskritt i de mer tekniske spørsmålene i løpet av Haag-møtet, men en kom ikke videre i avklaringen av institusjonelle spørsmål og spørsmål om eventuell utelukkelse av spesielle prosjekttyper. Det syntes som om en, i tråd med norsk syn, var i ferd med å oppnå enighet blant i-landene om at en skulle avholde seg fra kjernekraftprosjekter, men noen u-land vil fortsatt ikke godta dette. Fra norsk side ble det arbeidet for å få enighet om enklere prosedyrer for godkjenning av småprosjekter, spesielt innen fornybar energi. Vi har også arbeidet for å få til krav om miljøkonsekvensanalyser for prosjekter og at det skal tas hensyn til biologisk mangfold. Det var ingen framdrift i spørsmålet om prosjekter rettet mot opptak av klimagasser skal kunne inngå i Den grønne utviklingsmekanismen. Fra norsk side signaliserte vi fortsatt en restriktiv holdning til dette spørsmålet. Vi er i prinsippet for inkludering av slike aktiviteter, men mener at en rekke vanskelige tekniske og metodiske spørsmål må løses før slike prosjekter kan godkjennes.

Partene oppnådde stor grad av enighet om hvordan man skal tolke eksisterende bestemmelser knyttet til hvordan avskoging, gjenplantning og nyplantning i industriland skal regnes inn i forhold til utslippsforpliktelsene i første forpliktelsesperiode. For Norge vil konsekvensene av denne artikkelen trolig gi et lite, positivt bidrag på mindre enn 1 pst.

Det store stridsspørsmålet knyttet til opptak av klimagasser i bl.a. skog har vært bestemmelsen som åpner for at man kan inkludere opptak som følge av tilleggsaktiviteter også i første forpliktelsesperiode. Skog og jordbruksland binder store mengder CO₂ uten at det gjøres spesielle klimatiltak. Dersom man skulle regne med slike

bindinger, ville det vanne ut forpliktelsene i protokollen. Ikke minst for Norge ville en slik inkludering kunne gjøre det vesentlig lettere å oppfylle utslippsforpliktelsen i første periode. I forhandlingene har imidlertid Norge argumentert for at denne type opptak ikke skal kunne krediteres mot de enkelte landenes utslippsforpliktelser i første forpliktelsesperiode. Fra norsk side har det vært en klar betingelse for inkludering av nye aktiviteter i forhold til perioden 2008-12 at man skal kunne godtgjøre at de faktisk fører til opptak, i tillegg til det som hadde skjedd uansett. På lang sikt, etter første forpliktelsesperiode, har vi imidlertid vært åpne for bredere inkludering av opptak i bl.a. skog, men da sammen med tallmessige forpliktelser som tar hensyn til landenes ulike situasjoner når det gjelder slike opptak.

Blant i-landene ønsket særlig USA, Canada og Japan å få enighet om prinsipper for inkludering av opptak som i større grad ville gi uttelling for dem i første forpliktelsesperiode. Det var bl.a. på dette punktet muligheten for enighet mellom industrilandene til slutt strandet. Utviklingslandene har imidlertid gjennom hele prosessen hatt sterke synspunkter på regelverket for inkludering av nye aktiviteter, og selv om det skulle bli enighet mellom industrilandene, kan dette fortsatt være et av de vanskeligste punkter i forhandlingene.

Det er stor enighet om at man skal etablere en håndhevelseskomite, «a compliance committee». Pronks forslag la bl.a. opp til at et land som har sluppet ut 1 tonn for mye, må betale 1,5 tonn tilbake, noe som ligger mellom posisjonene til henholdsvis EU og en del land i Umbrella-gruppen. Håndhevelsesregimet inneholder en rekke andre elementer. Noen av disse må bearbeides videre neste gang partene trer sammen.

Det legges opp til at det skal etableres flere nye institusjoner under protokollen, f.eks. når det gjelder håndhevelse, styring av Den grønne utviklingsmekanismen og ekspertgruppen som skal vurdere rapporteringen fra partene. Det er fremdeles betydelig uenighet om hvilke prinsipper som skal ligge til grunn for sammensetningen av disse gruppene.

Norge har i mange år lagt ned et betydelig arbeid i den internasjonale forhandlingsprosessen. Dette gjelder både i forhold til spørsmål som er særlig viktige for at i-landene skal kunne oppfylle sine utslippsrelaterte forpliktelser, og det gjelder spørsmål som er viktige for utviklingsland. Vi har spesielt arbeidet for at regelverket under protokollen skal være godt faglig fundert, sikre tilstrekkelig innsyn og gjøre det mulig med en miljømessig troverdig, praktisk og mest mulig kostnadseffektiv gjennomføring av forpliktelsene. Disse hensynene ligger eksemplvis bak vår innsats i forhold til Kyoto-mekanismene og hvordan man skal forholde seg til opptak av klimagasser, bl.a. i skog.

De to siste årene har Norge sittet i styret for forhandlingene. Siste år har forhandlingsleder Harald Dovland ledet en av de to undergruppene til konvensjonen, komiteen for tekniske og vitenskapelige spørsmål. Han ble for øvrig gjenvalgt i denne funksjonen for ytterligere ett år i Haag, noe som betyr at Norge fremdeles vil lede en av de

to gruppene hvor forhandlingene finner sted, med de mulighetene for initiativ som dette gir.

I Haag ble jeg forespurt om å bistå Pronk i å lede en av konsultasjonsgruppene. Sammen med min kollega fra India, Mr. Suresh Prabhu, fikk jeg ansvaret for en av fire grupper som skulle se på spørsmål knyttet til håndhevelse, rapportering og behandling av informasjon, samt en videre prosess for å spre informasjon om virkemidler og tiltak. I slutfasen koordinerte jeg også forhandlinger om supplementaritets spørsmålet og sinks.

Med utgangspunkt i de norske posisjonene har vi hele tiden arbeidet med tekstlige innspill for å få samlende løsninger fundert på miljømessig integritet. Vi har arbeidet både gjennom formelle og uformelle kanaler. Dette gjelder eksempelvis i skogsspørsmål og i forholdet til supplementaritet, hvor vi har gitt ulike innspill for å få til en kvalitativ vurdering av partenes gjennomføring av nasjonale tiltak i forhold til deres bruk av Kyoto-mekanismene.

I klimaforhandlingene er det svært vanskelig for små land å påvirke utfallet dersom de står alene. Denne situasjonen er noe både den forrige og den nåværende regjeringen har tatt konsekvensen av gjennom å delta i den såkalte Umbrella-gruppen, som ellers består av Australia, Canada, Island, Japan, New Zealand, Russland, Ukraina og USA. Så lenge vi ikke er medlemmer i EU, vil vi ikke kunne bli trukket inn i EUs koordinering.

Initiativet til Umbrella-gruppen ble tatt i Kyoto, og den startet primært som et samarbeid rundt utformingen av regelverket for internasjonal kvotehandel. Senere har medlemmene funnet det formålstjenlig å diskutere en rekke spørsmål både knyttet til Kyoto-mekanismene og de fleste andre spørsmål.

Umbrella-landene har forskjellig utgangspunkt på en del områder, og det er ikke noe primært mål å komme fram til felles posisjoner dersom de nasjonale mandater ikke gir grunnlag for det. Dette er annerledes for EU-landene, som skal komme fram til felles standpunkter. I noen tilfeller har Norge hatt posisjoner som ligger nærmest land i Umbrella-gruppen, mens vi i andre situasjoner har ligget nærmere EU. I mange spørsmål står for øvrig i-landene sammen.

Umbrella-gruppen har felles posisjoner først og fremst når det gjelder regelverket for Kyoto-mekanismene, bl.a. er det enighet om at det ikke skal være et kvantitativt tak på bruken av dem. De fleste av disse landene har kommet langt i de tekniske forberedelsene til å gjennomføre nasjonale kvotesystemer som de ønsker å koble til det internasjonale systemet. Dette tekniske arbeidet, bl.a. med nasjonale registre og kontrollsystemer, har vært svært nyttig for å utforme regler for registrering, rapportering og gjennomgang av informasjon også på internasjonalt nivå. Norge har koordinert arbeidet med Den grønne utviklingsmekanismen og spiller således en viktig rolle i utformingen av regelverket for denne mekanismen.

I spørsmål om hvorvidt kjernekraftprosjekter skal kunne godkjennes innenfor CDM, er det motstridende syn i Umbrella-gruppen. Norges motstand mot dette, og vår restriktive holdning til å inkludere sinks, har blitt fremhevet i forhandlingene.

I forhold til sinks og skogsspørsmål viste Haag-møtet at det er stor avstand mellom partene innen Umbrella-gruppen. Her ønsket særlig USA, Canada og Japan å øke kreditten for opptak av CO₂ i bl.a. skog i første forpliktelsesperiode. Som jeg har vært inne på, mente Norge at dette ville innebære en uønsket svekkelse av protokollen, selv om dette i og for seg kunne lettet situasjonen for Norge.

Det har tradisjonelt ikke vært koordinerte holdninger i Umbrella-gruppen i forhold til u-landsspørsmål. Vi ble imidlertid enige om et forslag som ble spilt inn under ministerdelen av Haag-møtet, og som stort sett ble positivt mottatt av u-landene. Her ble det bl.a. tatt til orde for å øke støtten til u-landene, bl.a. gjennom GEF, den globale miljøfasiliteten.

Det nedslående resultatet i Haag betyr selvsagt ikke at klimaarbeidet er slutt – verken internasjonalt eller nasjonalt. Det er nå behov for utstrakt bilateral og multilateral kontakt for å finne veier til samlende løsninger. COP 6, partskonferansen, er ikke formelt avsluttet. Jan Pronk er gitt mandat til å kalle partene sammen igjen når det er hensiktsmessig. Dette kan bli i forbindelse med møtene i konvensjonens underorganer i mai og juni.

Vi kan heller ikke se bort fra at det som har skjedd, kan føre til at vi får miljømessig bedre resultater ved neste korsvei. Eksempler på det har vi fra før. Cartagenaprotokollen om sikkerhet ved håndtering av bioteknologi under FNs konvensjon om biologisk mangfold ble vedtatt ett år på overtid. Utslippsforpliktelsene i Kyotoprotokollen begynner imidlertid allerede i 2008, og det er svært viktig at den blir ratifisert så fort som mulig.

På den hjemlige arena arbeider Regjeringen aktivt med ulike virkemidler og tiltak for at Norge skal oppfylle forpliktelsene i Kyotoprotokollen, herunder bestemmelsen om å ha vist «demonstrerbar fremgang» innen 2005. Det skjedde etter mitt syn ikke noe under forhandlingene i Haag som rokker ved grunnlaget for den framtidige nasjonale klimapolitikken, slik den ble slått fast gjennom Stortingets behandling av Kyoto-meldingen og energimeldingen. Som jeg gjorde rede for i spørretimen den 15. november, vil Regjeringen legge fram en stortingsmelding om den framtidige klimapolitikken våren 2001. Meldingen vil omhandle både virkemidler i klimapolitikken generelt og et nasjonalt kvotesystem spesielt. Viktige spørsmål som vil behandles i meldingen er

- bruk av virkemidler i klimapolitikken generelt
- forslag om innføring av et nasjonalt kvotesystem
- vurdering av når kvoteplikt skal inntreffe og hvilke utslippskilder som skal omfattes
- virkemiddelbruk i tillegg til kvotesystemet, både i forhold til utslippskilder som ikke blir inkludert i systemet, og virkemidler som kommer i tillegg til et kvotesystem, f.eks. forskning og utvikling, og virkemidler som kan brukes før kvoteplikten inntreffer
- hvordan Norge skal vise «demonstrerbar fremgang» innen 2005

Jeg håper at bevegelsen vi tross alt så i Haag, vil være et tilstrekkelig grunnlag for å gjøre ferdig det internasjonale arbeidet med Kyotoprotokollen. Norge skal fortsatt

være en pådriver i disse spørsmålene internasjonalt, og Regjeringen vil arbeide for at vi følger opp våre forpliktelser nasjonalt. Vi har ikke råd til å miste Kyotoprotokollen. Jeg både håper og tror at vi skal klare å komme i mål når COP 6 blir tatt opp igjen.

L o d v e S o l h o l m hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det blir opna for ein kort kommentarrunde avgrensa til eit innlegg på inntil 5 minutt pr. partigruppe, og eit avsluttande innlegg frå statsråden.

– Ingen innvendingar er komne. Ein ser det som vedteke.

Tore Nordtun (A): En stor takk til miljøvernministeren for en grundig og konstruktiv redegjørelse.

Arbeidet for reduksjon i utslipp av klimagasser må fortsette. Det er en forpliktelse vi har overfor våre barn og de kommende generasjoner. At vi ikke lyktes i å komme fram til en avtale i Haag, er en skuffelse, men det er gledelig at konferansen bare midlertidig er avsluttet, og at arbeidet etter all sannsynlighet vil fortsette i mai eller juni.

Tiden framover må vi og alle andre land bruke til å rydde grunnen for en avtale som vi kan enes om til slutt. De fire arbeidsgruppene som er nedsatt, og som skal forberede møtet til sommeren, er viktige i så henseende. At Norge er med som leder av en av disse gruppene, gir oss en viktig rolle i det videre arbeidet.

Det er all grunn til å gi miljøvernministeren og den norske delegasjonen honnør for innsatsen de utviste under Haag-forhandlingene. Dette gir også direktøren for Senter for klimaforskning ved Universitetet i Oslo, Knut H. Alfsen, uttrykk for i Aftenposten 26. november:

«Sett på avstand så virker det som om Norge har spilt en positiv rolle i disse forhandlingene.

Norge har tatt initiativer og deltatt aktivt for å få til et kompromiss.»

Den nederlandske miljøvernministeren som ledet forhandlingene, mente også at Norge hadde utmerket seg med å forsøke å spille en konstruktiv rolle under de vanskelige forhandlingene.

Norge ønsker ikke et eksakt tak med hensyn til hvor mye av forpliktelsene som kan nås ved kjøp av kvoter. Likevel skal kjøp av kvoter bare være et supplement til nasjonale tiltak. Dette er samme standpunkt som også sentrumsregjeringen hadde.

EU ønsker som kjent et tak, slik at minst 50 pst. av reduksjonen må utføres i hjemlandet. Men EU vil ikke ha tak når det gjelder handel med kvoter internt i EU. Det er heller ikke slik at Norge har lagt seg på USAs linje i dette spørsmålet. Norge er opptatt av at vi får en kvalitativ vurdering av hvilke tiltak som det kan forhandles om internasjonalt. USA, derimot, er opptatt av kvantiteten og ønsker at internasjonal handel med kvoter ikke skal være et supplement, men utgjøre hovedtyngden av tiltakene.

Skal vi oppnå globale resultater i klimaarbeidet, må vi få en avtale der alle landene er med. En avtale uten f.eks.

USA, som står for 36 pst. av i-landenes totale CO₂-utslipp, vil være lite verd. Tross alt kom EU og USA nærmere hverandre på viktige områder under Haag-møtet. Det gir håp for den videre prosessen.

Norge ønsker ikke at skogens opptak av CO₂ skal regnes slik USA, Canada og Japan ønsker. Skulle de få fullt gjennomslag for det de ønsker, ville det f.eks. bety at Norge kunne nådd sine forpliktelser uten å sette i verk tiltak. En slik ordning kunne også kommet i konflikt med andre internasjonale kvotekonvensjoner. Det ville være å foreta kreativ bokføring på bekostning av miljøet å regne inn skogens opptak av CO₂.

U-landene vil ifølge forskerne bli rammet hardest av klimaendringene. I-landene har derfor lovet støtte til tiltak som kan dempe skadene, f.eks. vern mot flom. Like viktig er det at man kan håndtere klimaspørsmålet og skaffe seg oversikt over egne utslipp. Det trengs teknologi, kunnskap og kompetanse til dette arbeidet. At i-landene må bidra til å finansiere dette, er selvsagt. Nå er det viktig å etablere et hensiktsmessig system for hvordan finansielle overføringer kan kanaliseres.

Hva så med arbeidet fremover? Her må Norge spille en aktiv rolle også internasjonalt. Vi må konstruktivt få partene som representerer ytterpunktene, til å møtes og forenes. Ikke minst har vi gode muligheter til dette gjennom vår rolle nå som leder av gruppen som skal arbeide med håndhevelsen av avtalen.

Hva så med de nasjonale tiltakene? En internasjonal avtale ville gitt oss viktige retningslinjer for hvordan vi kan bygge opp og organisere et nasjonalt kvotesystem. Men i påvente av en avtale må vi utvikle tiltak nasjonalt, herunder opplegg for et nasjonalt kvotesystem. Regjeringen er godt i gang med dette arbeidet, slik miljøvernministeren redegjorde for, og på bakgrunn av Regjeringens arbeid vil Stortinget få god anledning til å drøfte disse spørsmålene.

Øyvind Korsberg (Frp): Vi i Fremskrittspartiet er ikke bekymret over det resultatet – eller det manglende resultatet – av møtet i Haag.

Vi registrerer at partene står langt fra hverandre, og vi tviler på at det noen gang blir noen avtale som kommer til å tre i kraft i henhold til Kyoto-avtalens intensjoner. Vi syns at hele Kyoto-avtalen, og forhandlingene rundt den, bærer preg av en hestehandel der varen er CO₂ og grunnlaget for handelen, dvs. innholdet, overhodet ikke er til stede.

Siden vi i Fremskrittspartiet er imot Kyoto-avtalen, vil jeg bruke litt tid på å grunnngi årsaken til vår skepsis. FN's klimapanel mener at menneskeskapt CO₂-utslipp har betydning for den globale oppvarmingen, og at dette medfører klimaendringer. Det er vi i Fremskrittspartiet, i likhet med en rekke forskere, skeptiske til. Det er bare å registrere at det er stor uenighet blant forskere om omfanget, og om de eventuelle betydninger dette har for klimaet.

Det er viktig i bakkant av avtalebruddet i Haag å huske på at jordkloden har gjennomgått en rekke klimaendringer og istider, noe som er helt naturlig, også det at det

er regn over lang tid i enkelte områder og tørke i andre områder.

Det er et faktum at FNs klimapanel overhodet ikke kan forklare de betydelige svingningene i klimaet som har vært i tidligere tider. Jeg vil i denne sammenheng vise til at menneskeskapt virksomhet bidrar med om lag 3 pst. av de totale globale CO₂-utslippene. Det kan jo være noe av årsaken til at FNs klimapanel ikke kan forklare de tidligere klimavariasjonene.

Kyoto-avtalens innhold er tuftet på spådommen til FNs klimapanel. Hva vil skje dersom nyere forskning kommer med andre konklusjoner enn det FNs klimapanel har kommet med? Vi hører ofte i media at nyere forskning viser at det man trodde på tidligere, ikke lenger stemmer. Det skjer også i klimadebatten. Jeg vil her vise til James E. Hansen, som er forsker ved NASA, institutt for romforskning. Han har lenge vært en sentral pådriver for tesen om en menneskeskapt global oppvarming. Han satte i gang klimabekymringen under en kongresshøring i 1988 ved å uttale at det var mer enn 90 pst. sikkert at menneskene var i ferd med å varme opp jorda. I en nylig utkommet artikkel imøtegår han imidlertid FNs klimapanel ved selv å hevde at det ikke er fossilt brennstoff og CO₂ som er årsaken til den globale oppvarmingen, men andre drivhusgasser. Med andre ord: Nyere forskning gir andre resultater. At man vet for lite om klimasystemet og dens dynamikk til å skille ut et eventuelt menneskeskapt bidrag fra det naturlige, er James E. Hansens artikkel et eksempel på.

Da Kyoto-avtalen ble klubbet igjennom for tre år siden, ble avtalen hyllet som et historisk første skritt for å bremse såkalt global menneskeskapt klimaendring. Det store problemet som man nå ser i forbindelse med Kyoto-avtalen, er at det er en avtale som er svært uferdig og har mange hull og mangler. Den sier mye om hvor mye hvert enkelt land skal redusere sine utslipp, men mangler et regelverk for hvordan det skal skje, og hvilke elementer som skal legges til grunn. Før det er på plass, kan ikke landene vite hvor mye det vil koste dem å innfri forpliktelsene, og før prislappen er klar, vil man ikke ratifisere avtalen. Det skjønner jeg godt, og det er jeg også svært glad for.

Det som nå er viktig, er å klargjøre overfor norsk industri hvilke grep Regjeringen nå vil gjøre etter dette bruddet. Det vil etter Fremskrittspartiets syn være helt nødvendig, slik at industribedrifter får vite om Regjeringen akter å føre en såkalt klimapolitikk som medfører konkurransevridning, økte kostnader og fare for at eiere og investorer trekker seg ut av Norge, noe som igjen vil kunne medføre bortfall av arbeidsplasser her til lands. For Fremskrittspartiet er det svært viktig at Regjeringen gir industrien stabile og gode rammebetingelser som er på lik linje med industrien i de landene vi konkurrerer med.

Et spørsmål jeg sitter igjen med etter redegjørelsen, er: Hvor lenge akter man å forhandle om denne Kyoto-avtalen? Man har hatt et brudd nå i Haag, og man ser for seg at man skal fortsette i mai og i juni. Jeg tviler sterkt på at man er i stand til å komme fram til en enighet. Jeg

regner med at statsråden i sin sluttkommentar vil redegjøre for om man akter å fortsette forhandlingene, og om man da skal kjøre et eget nasjonalt løp for å redusere disse såkalte klimagassene.

Hilde Frafjord Johnson (KrF): Etter at verdens fremste klimaforskere har presentert enda sikrere, enda dystre og enda verre prognoser for de klimaendringene vi står foran, etter et mildest talt unormalt og forstyrret klima både i Europa og i andre regioner, etter roseblomstring og knopper på busker og trær på de rareste tidspunkter her hjemme, ja, da kunne man kanskje forventet at *nå* må man klare å bli enige i Haag. Men så skjer det motsatte; klimaforhandlingene klapper sammen. Det var ikke nok vilje til å gjøre noe med utfordringene. Egeninteressene stod i veien, kostnadene ble for store – ingen ville ofre noe.

Klimaendringene er et resultat av menneskeskapt utslipp. Når klimaendringene endrer luftstrømmer og havstrømmer, endres også været. Det blir ekstremt. Det har vi sett i det siste over hele kloden. Men det er ikke vi som kommer til å få det verst. Det er utviklingslandene som vil bli hardest rammet, og de har all mulig grunn til å stille knallsterke krav i forhandlingene.

Etter at Kyotoprotokollen var ferdigforhandlet i 1997, sa alle partiene på Stortinget, bortsett fra Fremskrittspartiet, at dette bare var et første skritt på veien. Etter 2012 blir jobben enda verre og enda mer krevende. Nettopp derfor er nederlaget desto større. Man klarte ikke engang å bli enige om hvordan man skulle gå det første skrittet. Nettopp derfor forventer Kristelig Folkeparti at Regjeringen og Arbeiderpartiet nå virkelig legger seg i selen, slik at vi for det første oppfyller våre egne forpliktelser, og for det andre bidrar til at forhandlingene kommer på skinnene igjen.

For sentrumsregjeringen var det et viktig prinsipp at hovedtyngden av utslippsreduksjonene skal tas hjemme. Vi skulle kunne vise demonstrerbar fremgang innen 2005 gjennom konkrete tiltak. Da skulle det være grunnlag for å ta i bruk de fleksible gjennomføringsmekanismerne, bl.a. kjøp av kvoter. For å få gjennomslag for det siste, måtte vil altså gjøre de to første tingene. Disse fleksible mekanismene skal bare være et supplement. Dette er stadfestet i Kyotoprotokollen. Et supplement innebærer at vi i alle fall gjennomfører halvparten av våre forpliktelser hjemme. På dette punktet har Regjeringen vært unødvendig uklar i det siste.

Ved Stortingets behandling av Kyoto-avtalen våren 1998 fremhevet Arbeiderpartiet «viktigheten av at Norge gjennomfører en betydelig del av forpliktelsene ved nasjonale tiltak». Jeg vil derfor be miljøvernministeren være helt klar på at supplement etter Norges vurdering innebærer at mer enn halvparten tas hjemme som nasjonale tiltak. Dette er et nøkkelspørsmål i forhandlingene. Om en ikke skal gå inn for å tallfeste dette, bør Norges budskap være klart og tydelig: Vi tar hovedtyngden av tiltakene hjemme. Hvis ikke, stiller vi oss åpne for en begrunnet mistanke om at vi egentlig er interessert i å kjøpe oss fri.

De mislykkede forhandlingene i Haag gjør det enda viktigere å gjøre jobben hjemme bedre, og langt bedre enn det Regjeringen hittil har vist. Og så opplever man at det første Regjeringen gjør når man kommer hjem, er å si ja til et nytt gasskraftverk. Men man reduserer ikke klimautslippene ved å øke dem. Gasskraftverket i Skogn fører til at Norge kommer på linje med USA når det gjelder innrapportert økning i utslipp av klimagasser. Norge er altså på full fart fram i ledelsen blant klimaverstingene. Regjeringen går fra føre var-prinsippet til «håper det går bra»-prinsippet.

Dette vil ikke bare svekke Norges troverdighet i de internasjonale forhandlingene, det kan også påvirke våre posisjoner, for spillereglene er ikke på plass. Norge risikerer nå å få en egeninteresse i å få en så dårlig klimaavtale som overhodet mulig, en avtale med hull og et svekket håndhevelsesregime. Det vil ramme miljøet. En kraftig økning av utslippene i en tid hvor de burde reduseres, gjør dessuten reduksjonen mye tyngre, mye tøffere og mye dyrere å ta når den først kommer, og det gjør den. Ikke minst vil det bli svært vanskelig, for ikke å si umulig, å vise demonstrerbar fremgang i form av gjennomførte klimatiltak innen 2005. Slik det i dag ser ut, med Regjeringens politikk, vil vi faktisk vise en demonstrerbar tilbakegang innen 2005. Det vil også bli vanskeligere for Norge å være troverdige når vi argumenterer for fleksible gjennomføringsmekanismer, ikke minst når det gjelder å få utviklingslandene med oss. Alle vil tro at vi er mest interessert i å kjøpe oss fri og håpe at det går bra til slutt.

I denne saken kan vi ikke tillate noen hvileskjær. Vi må jobbe langs to linjer. For det første må vi feie for egen dør. Vi må gjøre jobben her hjemme. Det vil si at Regjeringen snarest må fremme forslag om tiltak for å redusere de norske utslippene. Jeg håper at vi unngår å se nye gasskraftverk komme, for da blir jobben enda verre, og da blir det enda verre å få forståelse i befolkningen for de tøffe tiltakene vi må ta i andre sektorer.

Det andre jeg håper vi vil se, er at Regjeringen jobber hardt internasjonalt for å få klimaforhandlingene tilbake på sporet, at Regjeringen i den sammenheng synliggjør at man vil ta minst halvparten av klimatiltakene hjemme, og at vi får det nasjonale kvotesystemet knyttet til dette på plass så snart som mulig.

Jeg håper at miljøvernministeren kan komme tilbake til begge disse spørsmålene i sitt avsluttende innlegg.

Jan Tore Sanner (H): Høyre beklager at man ikke kom frem til enighet i Haag. Jeg deler statsrådets skuffelse over de uteblivende resultatene.

Høyre ser på klimatrusselen som vår tids største miljøutfordring. Selv om enkelte forskere gir Fremskrittspartiet ryggdekning, er det liten tvil om at det store flertall av forskere mener at de menneskeskapte klimagassutslippene kan føre til klimaendringer. Høyre legger føre var-prinsippet til grunn. Derfor er Høyre en sterk tilhenger av Kyoto-avtalen og er innstilt på både nasjonale og internasjonale tiltak for å få kontroll over de menneskeskapte klimautslippene.

Den viktigste utfordringen nå er å hindre at mangelen på enighet i Haag medfører et tilbakeslag i arbeidet med å få kontroll over klimaproblemene. Nå er det viktig ikke å miste momentum, men å opprettholde tempoet, både i arbeidet med nasjonale tiltak og i arbeidet med å få forhandlingene på rett spor igjen. Norge bør være en pådriver i dette arbeidet.

Jeg vil benytte anledningen til å gi ros til både miljøvernministeren og de dyktige embetsmennene og -kvinnene som håndterte forhandlingene på Norges vegne i Haag. Selv om Norge er en liten aktør, spilte Norge en konstruktiv rolle i forsøket på å finne løsninger på de mange konfliktfylte områdene, særlig mellom EU og den såkalte paraplygruppen hvor USA er i førersetet, men også som brobygger mellom i-landene og u-landene.

Sentralt i forhandlingene står spørsmålet om de fleksible gjennomføringsmekanismene og da særlig kvotehandel. Høyre er en sterk tilhenger av de fleksible gjennomføringsmekanismene, og jeg vil peke på to viktige grunner til det.

For det første kan de bidra til en kostnadseffektiv miljøpolitikk. Vi får mest mulig miljø ut av hver krone. Det gjør det mulig å føre en mer ambisiøs miljøpolitikk, både nasjonalt og internasjonalt. I tillegg kommer det at kvotehandel i seg selv vil være med på å avsløre og avdekke svakhetene i avtalen. Blir kvoteprisen lav, kan det bety at det er store hull i avtalen eller at avtalen, er for lite ambisiøs, og det er et kraftig signal om at avtalen bør strammes til. Derfor har kvotehandel to viktige effekter: Kostnadseffektivt gjør den det mulig å drive en mer ambisiøs miljøpolitikk, og samtidig vil den avdekke eventuelle svakheter i avtalen.

Høyre er enig med både den nåværende og den forrige regjering i at det ikke skal settes et tak på hvor mye som kan gjennomføres gjennom de fleksible gjennomføringsmekanismene. Jeg må innrømme at jeg er forundret over at tidligere statsråd Frafjord Johnson nå bruker billig retorikk mot den nåværende regjering, som faktisk står på de samme forhandlingsposisjonene som den regjeringen Frafjord Johnson var medlem av.

Det er Regjeringen som har ansvaret for å forhandle på vegne av Norge. Jeg vil derfor ikke gå inn i alle detaljene i forhandlingsposisjonene. Høyre er i hovedsak enig i de posisjonene både denne og den forrige regjeringen har inntatt, men jeg vil understreke at utfordringen når det gjelder skog, først og fremst er å finne metoder som innebærer at avtalen ikke svekkes, men at skogens evne til å ta opp CO₂ kan utnyttes.

Statsråden understreket at møtet i Haag og det manglende resultatet der ikke rokker ved den nasjonale klimapolitikken. Det er jeg glad for. Det er viktig at særlig industrien vet hva de har å forholde seg til. Det finnes mange gode eksempler på at industrien nå starter konkurranse i å utvikle en teknologi som kan redusere utslippene. Det er fordi det stilles strenge krav, og fordi man ønsker å bruke kostnadseffektive virkemidler som kan stimulere industrien ytterligere. Det er viktig at vi får de nasjonale tiltakene på plass, slik at industrien vet hva de har å forholde seg til.

(Sanner)

Høyre er tilhenger av en moderne og fremtidsrettet miljøpolitikk. Det innebærer at vi ønsker en kostnadseffektiv miljøpolitikk både nasjonalt og internasjonalt ved å få det nasjonale kvotesystemet på plass. Og la meg her minne om at Stortinget var føre var og tidlig ute da vi allerede for to år siden vedtok å innføre et nasjonalt kvotesystem.

Høyre ønsker også en offensiv satsing på forskning og ny teknologi. Og jeg må si at jeg er skuffet over at Arbeiderpartiet og sentrumpartiene to år på rad reduserer bevilgningene til energiforskning. Dette er et område hvor det bør satses mer, og derfor foreslår Høyre et kraftig løft for energiforskningen i neste års budsjett.

La meg til slutt understreke: Vi trenger internasjonale forpliktende og ambisiøse avtaler, og jeg håper at vi i løpet av våren kan få Kyoto-avtalen på plass.

Odd Roger Enoksen (Sp): Jeg må starte med å innrømme at det er ganske fantastisk å høre komiteens nestleders innlegg i forhold til betydningen av føre var-prinsippet og forebyggende arbeid, sett i lys av hva Høyre faktisk gjør her hjemme.

Det er selvsagt, som komiteens nestleder og også statsråden sier, sterkt å beklage at det ble sammenbrudd i klimaforhandlingene. Det er selvsagt et lyspunkt at kravene i Kyoto-avtalen står fast, men det er kommet klart fram i det som nå har skjedd, at det nok en gang er de økonomiske interessene som går foran miljøinteressene. Man er mer opptatt av fiffige påfunn i forhold til hvordan man skal kunne kjøpe seg fri fra utslippsreduksjoner, enn av hvordan man reelt sett skal unngå dramatiske langsiktige konsekvenser av menneskeskapte klimaendringer. I disse dager skulle det være nok å se ut av vinduet for i alle fall å tenke seg om både to og tre ganger til i forhold til konsekvensene av bruk av fossilt brensel.

Norge har vært en mangeårig pådriver i klimaspørsmål. Vår selvstendige rolle som ikke EU-medlem har gitt oss en unik mulighet til å være en pådriver i internasjonale forhandlinger. Et flertall her på Stortinget, med Arbeiderpartiet og Høyre som pådrivere, er imidlertid i ferd med å gjøre oss til en versting i miljøsammenheng.

SFT gav i går Industrikraft Midt-Norge konsesjon og utslippstillatelse til å bygge det mest forurensende gasskraftverk som hittil er godkjent i Norge. Regjeringens beslutning, med støtte fra Høyre, om ikke å stille strengere krav til utslipp av CO₂ i Norge enn i resten av Europa, gjør at det er fritt fram for dem som vil bygge sterkt forurensende gasskraftverk.

For flere år siden stilte jeg Jens Stoltenberg, mens han var nærings- og energiminister, følgende spørsmål i en replikkordveksling: Hvordan skal vi unngå at de to gasskraftverkene som Arbeiderpartiet nå ønsker å bygge, skal bli til ti i neste omgang? Jens Stoltenbergs svar var den gang at vi forholder oss nå til søknaden om å bygge to gasskraftverk. Snakk om kortsiktig tenkning i et av de mest langsiktige spørsmål vi har å forholde oss til! Det lå åpent i dagen allerede den gang at det ville være umulig å

si nei til de neste søknadene når man først på et prinsipielt grunnlag hadde åpnet for bygging av gasskraftverk.

Alle må dømmes etter det man gjør, ikke etter det man sier man skal gjøre. Det gjelder også denne regjeringen. Arbeiderpartiet og Høyre har mistet enhver troverdighet i klimaspørsmål. En trøst for dem er det selvsagt at det fortsatt finnes ett parti i Stortinget som er verre, og som har mindre troverdighet – Fremskrittspartiet. Det er til liten trøst for oss som nasjon. Norges troverdighet som pådriver i miljøspørsmål er gitt på båten av de samme partiene som nå også har gjort seg til talsmenn for bygging av gasskraftverk her.

Det skulle til slutt være nok å sitere noen ord fra den utmerkede lederen som er skrevet i Aftenposten i dag, og jeg har lyst til å avslutte med det:

«Nettopp derfor er det også i denne sammenheng svært beklagelig at klimakonferansen i Haag endte uten resultat. Jo lenger det går uten at det internasjonale samfunn tar konsekvensen av de prinsipper det tross alt ble enighet om på Kyoto-konferansen for tre år siden, jo friere spillerom har økonomisk og politiske interesser til å motarbeide disse prinsippene. Regjeringen og stortingsflertallet benytter dessverre ventetiden til å legge grunnlaget for at Norge kan bli blant de verste klimasynderne i verden. I verste fall kan dette føre til at det blir unødvendig kostbart både politisk og økonomisk for Norge når den dagen kommer at klimaforverringene tvinger det internasjonale samfunn til å ta ansvar.»

Det er unødvendig å skrive innlegg når det skrives så utmerkede ledere.

Kristin Halvorsen (SV): Når jeg hører Fremskrittspartiets innlegg i denne salen, slår det meg at de står for en miljøpolitikk som i forhold til en like ansvarlig barnevaktpolitikk ville innebære at en sendte småunger ut på motorveien fordi ingen hadde bevist at de kom til å bli påkjørt. Og kanskje fantes det en forsker eller to som mente at småunger er såpass fleksible at de klarer å komme seg akkurat mellom en Mercedes og en Ford og slenge seg ut i midtrabatten, og dermed overlever de. Slik er Fremskrittspartiets standpunkt i miljøpolitikken. De har ikke bare lettere lese- og skrivevansker, de er absolutt analfabeter.

Problemet er bare at det er de som har fått rett. Når forhandlingene i Haag bryter sammen, er det Fremskrittspartiet som får rett i miljøpolitikken. Når stortingsflertallet vil bygge gasskraftverk og si tut og kjør til nye tonn med utslipp av CO₂, er det Fremskrittspartiet som får rett, selv om alle sitter her og gliser og ler av hvor på jordet de er.

Da stortingsflertallet for to dager siden vedtok en samferdselspolitikk for neste år der det viktigste var å få lavere bensinpris, mens buss, bane og resten fikk det akkurat like dårlig og dårligere enn før, var det Fremskrittspartiets uansvarlige miljøpolitikk som ble virkelighetens miljøpolitikk. Det må vi få en slutt på, fordi alle de andre i denne saken har sagt at de har erkjent at et stort flertall av verdens klimaforskere sier at en stor del av ansvaret

for de nye klimaproblemene, er menneskeskapt utslipp. Så nå må det store flertallet i denne salen gå fra ord til handling.

Vi er glade for at Regjeringen er klare både når det gjelder atomkraftverk og når det gjelder skog som mulige tiltak i første forhandlingsperiode. Men vi er veldig skuffet over at Norge på nytt har reist til en internasjonal klimaforhandling som en oljenasjon og ikke som en miljønasjon. Det var som en oljenasjon vi drog sist, og det var som en oljenasjon vi drog nå når vi ikke kunne være med på å sette et tak på hvor stor andel av reduksjonene vi skal ta ansvaret for selv. Hvis man mener noe med supplementet, kan ikke et supplement etter mine definisjoner være mer enn halvparten. Det betyr at Norge må stramme seg opp og støtte de krav som EU i større grad enn Norge og USA og mange andre land går i bresjen for, nemlig at over halvparten, hoveddelen, av reduksjonene må vi gjøre selv. Dette er helt vesentlig for å få alle u-land med, for de vil selvsagt umiddelbart tenke at nå har i-landene først vært de som har vært motoren for at verden har fått klimaproblemer, og når vi ønsker vekst for våre innbyggere, så skal de sitte der i det høye, rike nord og kjøpe seg fri. Det går ikke. Derfor må Norge ha en mye mer offensiv holdning til dette. Og det virker jo nå som om sentrumpartiene også kan være med på å støtte at det blir et tak, altså en annen posisjon enn da de selv hadde ansvaret for klimaspørsmålene i denne salen.

Det som er den store utfordringen for Norge nå, er jo at hvis vi overhodet skal ha noen mulighet til med tyngde å kjøre en frontrolle i de internasjonale forhandlingene, har vi en stor jobb å gjøre hjemme også. Vi er glad for at Regjeringen ikke bare vil legge en klimamelding i skuffen og så vente på at det eventuelt vil komme en framgang i de internasjonale forhandlingene, men at man helt konkret vil ta opp hva vi i Norge kan gjøre.

Det er fint med nasjonale kvoter, men nå må vi altså komme fra ord til handling på hjemmebane. Da var det en veldig fleksibel løsning i går – jeg skjønner at fleksible løsninger er nøkkelordet i disse forhandlingene – å gå inn for utbygging av gasskraftverk på Skogn med nye 2 millioner tonn utslipp, samtidig som man har samme holdning til nye gasskraftverk på Vestlandet og bare sitter og ser på at utslippene fra transport øker, samtidig som man skal ha høye ambisjoner i miljøpolitikken. Jo lenger man skyver den store snuoppgaven foran seg som vi må gjøre, jo vanskeligere blir det, jo dyrere blir det, jo vanskeligere blir det å få til en avtale, og jo større oppgave overlater vi til ungene våre. Og de har jammen mer enn nok å holde på med fra før!

Presidenten: Presidenten er av den mening at sjølv om ein er politisk ueinig, må ein kunne klare å beskrive dei politiske mostandarane sine på ein annan måte enn det representanten Kristin Halvorsen no gjorde ved å kalle dei «analfabeter».

Gunnar Kvassheim (V): Venstre deler den skuffelsen som miljøvernministeren gav uttrykk for da hun om-

talte sammenbruddet i Haag-forhandlingene. Det er ekstremt viktig at Norge medvirker til at nye forhandlinger kan komme i gang, og det er ekstremt viktig at Norge i tillegg er blant dem som tar til orde for at en ikke må velge de lettvinte løsningene når en skal få til reduksjoner i klimagassutslippene.

Venstre mener at minst 50 pst. av forpliktelsene må tas med nasjonale tiltak. Det er identisk med det som daværende miljøvernminister Guro Fjellanger klart gav uttrykk for da hun var med og kommenterte disse spørsmålene, bl.a. i dette hus. Det er derfor ikke riktig at den nåværende regjering er like tydelig på dette helt avgjørende punktet som den forrige regjering.

Venstre er tilfreds med at Stortinget til våren får en melding fra Regjeringen hvor nasjonale tiltak bebudes og beskrives. Vi forventer også at det kommer et opplegg for nasjonale kvoter. Den meldingen bør gjøre det helt klart at Norge har en svært tung jobb å gjøre for å innfri de forpliktelsene som følger av Kyoto-avtalen. Jeg tror mange aktører, industribedrifter, transportnæringen osv., vil få seg en overraskelse når en ser hva det koster å innfri de forpliktelsene som Norge har. Dette forsterkes når Regjeringen nå legger opp til storstilt utbygging av gasskraftverk. Et ja til Skogn-utbyggingen, som ble gitt i går, er et langt skritt i gal retning og gjør at en krevende jobb blir enda mer krevende. Den tenkningen som ligger bak Regjeringens gasskraftpolitikk, er den samme tenkningen som ligger bak sammenbruddet i Haag: kortsiktighet og manglende vilje til å ta de økonomiske grep som må til for å få de rene og miljøvennlige løsningene fram. Til tross for at en vet at en skal ned fra det treet en er i, fortsetter en å klatre høyere og høyere. Jeg tror Arbeiderpartiet kan gå på denne linjen, godt støttet av Høyre, fordi miljøopposisjonen i Arbeiderpartiet ikke har stått svake-re på 20 år enn den gjør nå.

Vi har et valg her. Vi vet at gasskraftverk kan ligge noen år fram i tid. Og vi vet at dersom vi hadde villet legge rammebetingelsene til rette for det, hadde vi kunnet hjelpe fram de rene løsningene og dermed gitt et godt bidrag til en god miljøpolitikk og et godt signal til omverdenen om hvilket ambisjonsnivå Norge har. Det som nå er politikken, svekker vår troverdighet internasjonalt. SFT-direktøren, som jeg har stor respekt for, sa i går at vi nå må lete etter noen andre områder hvor vi kan være foregangsland. Regjeringens overstyring og kastrering av SFT gjør at de nå ikke lenger kan utføre den jobben de er satt til å ivareta på viktige områder.

Med Skogn-utbyggingen vil Norge ligge 27-30 pst. over Kyoto-målene. USA vil ha en økning fra 1990 til 2010 på 34 pst. Det må derfor tas målfoto for å kåre hvem som blir verstingen i dette bildet – USA eller Norge. Det vi nå har fått beskjed om fra Regjeringen, er at de i denne konkurransen akter å henge med helt til slutt. Norge er i ferd med å få en egeninteresse av å få en dårligere Kyoto-avtale i mål enn det vi trenger. Dette er også et signal til omverdenen, ikke minst u-landene, som svekker vår tillit.

Det er nå av stor betydning at vi i Norge får et klima for en annen og bedre miljøpolitikk. Derfor er miljø-

spørsmål en hovedsak for Venstre, og det kommer til å bli en hovedsak for Venstre fram mot neste valg. Vi trenger rett og slett klima for en ny regjering. Det som skjer i disse spørsmålene som vi i dag diskuterer, viser hvor umulig det vil være for sentrumpartiene å være sammen med Arbeiderpartiet i regjering. Det er tvert imot viktig å ha et alternativ som setter langsiktighet og miljøspørsmål øverst på dagsordenen, og som er villig til i praktisk politikk å ta de konsekvensene som følger av et slikt engasjement.

Statsråd Siri Bjerke: Jeg vil takke for innspillene etter min redegjørelse. Jeg er spesielt glad for at så mange av representantene er klare i sin understrekning av at vi ikke kan ta sjansen på å se bort fra den betydelige og økende enigheten det er innenfor internasjonal forskning om at klimagassutslippene er menneskeskapte. I dette arbeidet må vi gjøre det vi kan, både nasjonalt og internasjonalt for å få til en reduksjon i utslippene, og det er ingen motsetning mellom disse to arenaene. Vi må jobbe på begge, slik Hilde Frafjord Johnson sa i sitt innlegg. Jeg ser en kobling mellom disse to sporene, på den måten at det å ha internasjonale samarbeidsmekanismer på plass vil være svært vesentlig for å få kraft i det nasjonale reduksjonsarbeidet for utslipp, ikke bare i Norge, men også i de store landene, som det er helt avgjørende å få med i dette arbeidet hvis utslippene faktisk skal reduseres.

La meg si dette i denne omgang om gasskraft: Med utgangspunkt i Stortingets vurdering av behov for kraft i Norge framover er alternativet til gasskraft verre: import av dobbelt så forurensende kullkraft fra andre land.

Videre har det vært en helt klar forutsetning for Stortinget, og det er det også for Regjeringen, at all bruk av gass i Norge skal innordnes de forpliktelsene vi har påtatt oss i Kyoto-avtalen. For en gassnasjon som Norge er det viktig å bygge opp et industrielt miljø som kan komme fram til stadig bedre og mer miljømessige måter å bruke gass på. Derfor skal det satses på sterkere støtte til forskning på CO₂-fri gasskraftteknologi, slik at denne raskest mulig kan tas i bruk i Norge, og at de utslippskurvene som framkommer ved dagens bilder på gasskraftverkene, kan brytes. Dette skal gjøres sammen med andre nasjonale tiltak, som et kvotesystem og ved tiltak i andre sektorer, som jeg sa i min redegjørelse, og som vi vil komme tilbake til Stortinget med.

Jeg må få si to ord om Norges videre rolle i de internasjonale forhandlingene. Når det gjelder supplementaritet, vil vi arbeide for det klare syn at Kyoto-mekanismene skal være et supplement til nasjonale tiltak, og en stor del av vår forpliktelse skal gjennomføres her. Vi synes ikke det er hensiktsmessig å definere dette med et tall. Dette er ikke mindre forpliktende enn det andre land legger opp til. Vi vil gjennomføre den samme type politikk som andre land gjør. Vi vil samtidig arbeide for et strengt håndhevelsessystem som gjør at avtalen ikke blir uthulet, og vi vil videreføre arbeidet med å bistå u-landene med økonomiske ressurser, slik at disse kan slutte seg til en internasjonal klimaavtale.

Jeg vil på det sterkeste avvise urimelige beskyldninger om at Norge skulle ha noen som helst egeninteresse av en dårlig internasjonal klimaavtale. Vi vil bruke alle krefter for å få til et best mulig resultat, en miljømessig holdbar avtale, men en avtale som alle landene er med på, av den meget enkle grunn at dette må til som et første skritt i det internasjonale klimaarbeidet dersom vi skal komme videre. Vi vil få rik anledning til å komme tilbake til diskusjonen om de nasjonale tiltakene når vi til våren fremmer den stortingsmeldingen jeg har redegjort for.

P e r O v e W i d t h hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Debatten om redegjørelsen er avsluttet.

Presidenten vil foreslå at miljøvernministerens redegjørelse om klimaforhandlingene vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Finn Kristian Marthinsen om tillegg til lov om sosiale tjenester § 6, slik at behandling av spilleavhengige blir hjemlet i lovverket (Innst. S. nr. 43 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:26 (1999-2000))

Ola D. Gløtvold (Sp) (ordfører for saken): La meg først få lov til å gi honnør til forslagsstilleren av Dokument nr. 8:26, Finn Kristian Marthinsen, for at han har tatt opp denne saken, og for at vi har kommet et stykke videre når det gjelder vurdering og eventuelt å få til et behandlingstilbud for de spilleavhengige.

Det fins ingen eksakt oversikt over hvor mange spilleavhengige vi har i Norge i dag, men ett tall som brukes når det gjelder bare aldersgruppen 12-18 år, er ca. 3 500 mennesker. De som blir plaget med denne tilbøyeligheten og lasten, får problemer i flere sammenhenger, som igjen har store følger for familien, nære pårørende og samfunnet rundt. Blant annet prøver man å skaffe seg midler til å drive denne spillingen gjennom kriminelle handlinger, gjennom prostitusjon og også ved å pantsette egen eiendom, slik at hele familien kan stå på bar bakke etter kort tid. Dette skaper familietragedier, og det skaper sosialklienter.

Det var en stor nordisk konferanse i Oslo om dette med spilleavhengighetsproblematikken i oktober i år, og den viste at det på fagsiden nå begynner å bli en relativt stor interesse rundt dette. Det som forbauset meg og skremte meg noe da jeg var deltaker på i hvert fall deler av denne konferansen, var at det der ble framlagt tall om at Norge har et veldig høyt antall spilleautomater sammenliknet med Danmark og Sverige.

Vi har ca. 3 000* spilleautomater her i landet, mens man i Sverige har 7 000 tillatelser og bruker ca. 6 000 av dem. I tillegg er det et antall på drøyt 3 000 såkalte vare-

* Riktig tall skal være 30 000, jf. senere innlegg

spill som står i butikker og andre steder, hvor en kan ta ut gevinsten i form av varer, men ikke i kontanter. I Danmark har Dansk Tipstjeneste opplyst at det er oppstilt 12 000–14 000 automater. I Danmark trer det for øvrig i kraft en ny lov om slike spilleautomater fra 1. januar 2001. Den åpner for kontantutbetaling, men oppstillings-tillatelse og plasseringsforhold blir strengere regulert enn i dag. For øvrig er det også å merke seg at våre to nabo-land har en aldersgrense på 18 år for å kunne spille på automater. Jeg synes dette er en del av det som en må merke seg og ta utgangspunkt i når en skal se på dette med spilleavhengighetsproblem.

For øvrig er det gledelig, synes jeg, at det er et stort flertall i sosialkomiteen, alle unntatt Fremskrittspartiet, som sier at vi må få vurdert et godt behandlingstilbud til dem som rammes av spilleavhengighet, og at en må se på hvordan en i praksis kan gi både hjelp og behandling, slik at folk kan komme seg ut av dette problemet.

Det har vært en del diskusjon omkring innretningen på hjelp og behandling. Komiteen stiller det relativt åpent med sin anbefaling, og ber om at Regjeringen på egnet måte fremmer forslag til tiltak som både kan begrense utviklingen av spilleavhengighet og samtidig sikre et godt behandlingstilbud for de spilleavhengige – at en ser på flere sider her. Sosialtjenesteloven og rusomsorgen er nevnt, det er også slik at tilbud innenfor det psykiatriske helsevesen er nevnt. Jeg vil for min del håpe at en kan finne behandlingsformer som er knyttet til sosialtjenestensiden, og at en gjennom den kan utvikle et tilbud der en bl.a. også får fjernet den usikkerheten som er når det gjelder økonomi og dekning av slike behandlingstilbud fra hjemsted – om det er kommune eller fylke.

Harald T. Nesvik (Frp): Jeg tror saksordføreren nevnte 3 000 spilleautomater, det skal vel være 30 000, som det står i innstillingen. For hvis det hadde vært 3 000, hadde vi hatt veldig få spilleautomater i Norge sammenliknet med andre land.

Forslagsstilleren ønsker å ta inn i lov om sosialtjenesten en hjemmel for behandling av spilleavhengige. Fremskrittspartiet er av den mening at dette bør løses innenfor det psykiske helsevesenet, og ikke med en egen paragraf eller et tillegg til lov om sosialtjenester. I gruppen barn og ungdom fra 12 til 18 år er det, som det henvises til her, ca. 3 600 personer som man antar lider av spilleavhengighet. Fremskrittspartiet er av den oppfatning at når vi snakker om barn, er det for det første foreldrenes ansvar. Men når det kommer til det skritt at foreldrene ikke greier å håndtere dette på en skikkelig måte og de føler at de mister kontakten med barna på grunn av denne spilleavhengigheten, bør det løses i samarbeid med barne- og ungdomspsykiatrien, og ikke under spesielle ordninger.

Fremskrittspartiet har som sagt tatt det standpunkt at det ikke bør etableres spesielle ordninger for behandling av spilleavhengige, og særlig ikke en slik lovendring som forslagsstilleren legger opp til. Denne gruppen vil da betraktes og stigmatiseres på linje med rusmiddelmissbrukere, i lovverket. Fremskrittspartiet avviser ikke at spilleavhengighet er et problem for en del personer, men en

eventuell behandling hører hjemme i det psykiske helsevesenet og – som sagt – ikke i spesielle ordninger for denne gruppen.

Saksordføreren var inne på at Fremskrittspartiet var de eneste som ikke sluttet seg til forslaget. Det er korrekt. Men hvis man går inn i den innstillingen som sosialkomiteen har lagt fram, ser en at den bygger bl.a. på et antall spilleautomater og en del forhold som Fremskrittspartiet ikke er like overbevist om har den sammenhengen som det virket som om saksordfører mente de hadde.

Som sagt ønsker Fremskrittspartiet at dette skal behandles i det psykiske helsevesenet, og ikke med spesielle ordninger for denne gruppen.

Jeg fremmer Fremskrittspartiets forslag, som er inn-tatt i innstillingen.

Presidenten: Harald T. Nesvik har fremmet det forslag han refererte til.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Jeg er glad for den behandling som sosialkomiteen har gitt dette Dokument nr. 8-forslaget. Jeg tror det kanskje er første gang at vi her i Stortinget på en seriøs måte går igjennom og drøfter problemene knyttet opp mot spilleavhengighet som et faktum det er nødvendig å gjøre noe med. Det synes jeg er et godt utgangspunkt for å komme fram til et resultat som skal tjene det formålet dette forslaget innebærer.

Jeg kan også si at det i utgangspunktet ikke er viktig for oss i Kristelig Folkeparti hvor man plasserer ansvaret, bare ansvaret blir tatt. Når jeg foreslo at dette burde skje i forhold til sosialtjenesteloven, har det sammenheng med den erfaring som både jeg og andre har gjort, at det nettopp er rusomsorgen som har tatt ansvar i forhold til problematikken. De som driver behandling av avhengige, har på eget initiativ grepet fatt i problemet før det har blitt gjort til et offentlig ansvarsområde. Når man derimot drøfter disse tingene med personer innenfor psykiatrien, oppleves det ofte som de avhengige er av sekundær interesse – å jobbe med disse er ikke så utfordrende, så interessant og så faglig stimulerende. Derfor var det mitt anliggende å henvise til lov om sosiale tjenester § 6. Men, som sagt, det viktigste er at det tas et ansvar, og det synes jeg komiteen gjør på en utmerket måte i det forslag som her foreligger.

Nå har også saksordfører gått gjennom de mange tingene som ligger til grunn for spilleavhengighet, og jeg tror at vi i tiden framover vil oppleve at det kommer avhengighet på flere områder som vi i dag kanskje ikke har så veldig stor oversikt over. Jeg kan f.eks. vise til at en institusjon, hvor jeg selv sitter i styret, som har hatt en midlertidig periode med behandling av spilleavhengige, også fikk personer som var avhengige av å spille på Internett, som klienter, altså Internett-avhengige. Det kan bli mye spilleavhengighet i tiden framover, og da er det viktig, som det sies i innstillingen, at man tar fatt i dette innenfor de områdene det naturlig vil høre hjemme. Jeg er derfor helt enig i at å foreta noen form for ensretting er ikke særlig framsynt. Men det er viktig – jeg understre-

ker det – at det tas fatt i problemet, og at vi ikke opplever at kommuner, slik det har blitt erfart og som jeg henviser til i begrunnelsen for forslaget, avviser å ville bidra til behandling av disse fordi det ikke er hjemlet i noen lov. Nå sier jo komiteen på en måte at det er hjemlet, og jeg tror også sosialministeren i sitt innlegg på den konferansen som saksordføreren henviste til, på en måte gav uttrykk for at det i lovverket allerede ligger en mulighet for å tolke det slik at spilleavhengige skal kunne omfattes av dette. Og gjør de det, er det fint. Men ettersom det åpenbart er kommuner som forstår dette annerledes, er det nødvendig med en presisering og klargjøring.

Jeg har også lyst til å understreke at jeg er svært godt fornøyd med at det nå legges opp til en helhetlig tilnæringsmåte i sosialkomiteens innstilling. Det betyr at vi på en måte forsøker, for å holde oss til noe som ble sagt i debatten i saken forut for denne, å være litt føre var, slik at man altså kan være forberedt på hva som måtte komme. Det setter jeg pris på, og jeg regner da med, slik det allerede er signalisert, at dette vil Regjeringen ikke bare følge opp, men vil også være kreativ i form av å finne fram til både løsninger og meddelelsesmåter overfor kommuner og fylker om på hvilken måte man skal gjøre dette best mulig, slik at det blir til gagn for familier som har fått problemet så nært inn på livet at de i mange tilfeller har blitt oppløst.

Jeg vil til sist, hvis presidenten tillater det, få be ministeren om at man også tenker i forhold til finansiering av dette, og jeg tenker da på finansiering av forskning og utvikling i forbindelse med problematikken spilleavhengighet og behandling. Det kommer til å være et viktig punkt. Jeg kunne tenke meg, slik jeg fremmet forslag om i forbindelse med lotteriloven, at man f.eks. la seg på en linje hvor man tok en viss prosentandel av omsetningen av spillene og satte det av til et fond til bruk nettopp for slike ting, eller at man tok midlene direkte inn og brukte dem på den måten. Det kunne være ¼ pst., det kunne være ½ pst., i alle tilfeller at man også i denne sammenheng vurderer finansieringen av dette, slik at vi ikke i etterkant får et finansieringsproblem. Her snakker vi altså om en årlig omsetning på 17 milliarder kr – 17 milliarder kr, og da skulle det også kunne være noen kroner der til å ta seg av de problemene som disse spillene skaper.

Ellers vil jeg uttrykke glede over den innstilling som foreligger.

Ola D. Gløtvold (Sp): Representanten Nesvik gjorde meg og andre oppmerksom på at det hadde blitt borte en null i antallet spilleautomater, og det er greit å få det presisert. Vi har altså 30 000 spilleautomater i Norge, det er over det dobbelte av hva Danmark har, og det er det tredobbelte, antakeligvis over, hva Sverige har, og når vi legger folketallet til grunn attåt, blir dette ganske store forskjeller.

Det gir meg da også en anledning til å komme med en kommentar til det representanten Nesvik sa på vegne av Fremskrittspartiet, at der i gården trodde de ikke antallet spilleautomater m.m. hadde noe særlig å bety. Da har vi diskusjonen gående om tilgjengelighet, som vi har det i

rusdebatten og i andre sammenhenger. Og jeg tror at tilgjengeligheten her er ganske viktig. Det blir klart en prøvelse for dem som er grepet av spilleavhengighet, hvis de har tilgang til spill når de skal fylle bensin, når de skal kjøpe brød, osv. Og jeg tror at de nye tingene som også kommer inn her – vi har ganske mange TV-spill i Norge, vi har det som representanten Marthinsen nevnte, Internett-spill og avhengighet i forhold til bruken der – gjør at vi må se alvorlig på utviklingen innenfor dette feltet.

Statsråd Guri Ingebrigtsen: La meg først si at jeg er glad for den økte oppmerksomheten omkring de problemer som følger av spilleavhengighet. Det er opplagt behov for tiltak som kan møte disse. I stedet for å opprette en særomsorg for mennesker med slike problemer må vi skaffe oss tilstrekkelig kompetanse i det eksisterende helse- og sosialvesen, slik at hver enkelt der kan få den hjelpen han eller hun trenger. Derfor vil jeg ikke gå inn for at sosialtjenesteloven endres.

Det er likhetstegn mellom avhengighet av spill og avhengighet av rusmidler på samme måte som det foreligger sterke likheter med tvangslidelser av psykiatrisk art. Jeg oppfatter spilleavhengighet som et sammensatt problem. Det vil variere ut fra om det er avhengigheten som dominerer, om det er underliggende psykiske problemer, eller om det er andre forhold som kommer inn. Derfor blir det viktig å få til et samarbeid mellom flere typer tjenester, særlig tiltakene for rusmiddelmissbrukere og det psykiske helsevernet, og barnevernstjenestene når det gjelder de yngste avhengige. I tillegg har de fleste etter hvert så store økonomiske problemer at sosialtjenesten svært ofte blir en meget viktig samarbeidspart.

Sosial- og helsedepartementet har i en treårsperiode gitt tilskudd til Renåvangen, som er et rehabiliteringstiltak for rusmiddelmissbrukere. Tilskuddet er gitt til utvikling av et behandlingsopplegg for spilleavhengige. Også Blå Kors i Oslo har fått tilskudd til å komme i gang med utviklingen av en modell for poliklinisk behandling av spilleavhengige. Det regionale kompetansesenteret for rusmiddelsspørsmål – Øst, som er forankret i rusmiddelavdelingen ved Sanderud sykehus, hjemlet både i lov om psykisk helsevern og i sosialtjenesteloven, vil fra og med 2001 ha utvikling av kompetanse om spilleavhengighet som særskilt ansvarsområde. Departementet forventer at den kompetansen som er under oppbygging, kommer helse- og sosialtjenesten over hele landet til gode.

Det vil etter min mening være naturlig at vi nå høster erfaringer fra de tiltakene som er under etablering. Det gjelder også de økonomiske implikasjonene av disse tiltakene.

For øvrig minner jeg om at Stortinget allerede har bedt om en samlet gjennomgang av rammebetingelsene for private lotterier og statlige spill. Videre minner jeg om at justisministeren 16. november i år i Stortinget opplyste at forvaltningsansvaret for lotteriloven overføres Kulturdepartementet, som på Regjeringens vegne vil komme tilbake til Stortinget med en slik gjennomgang.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Jeg oppfattet ministeren som litt vag, men dog i riktig retning i forhold til det jeg selv tenker om det.

Det er vesentlig, som statsråden sa, at vi får en kompetansespredning, men at man kan bygge opp dette på ett sted, slik at man får en konsentrert innsats og høster erfaringer. Det er jeg helt enig i.

Det som gjorde at jeg egentlig ønsket et aldri så lite innlegg, var at jeg synes det er fint at vi nå også har fått dette opp i sosialkomiteen, som sier noe om behovet for at man går igjennom og ser på grunnlaget for avhengighetsskaping. I justiskomiteen har vi ikke drøftet det så veldig mye. Der har det vært mer den andre siden ved det: på hvilken måte man skal sikre de frivillige og humanitære organisasjonene den inntekt som de trenger for å gjøre et godt stykke arbeid. Men vi befinner oss i et etisk dilemma. Jeg har understreket det et par ganger før når vi har debattert innstillinger fra justiskomiteen om lotteriloven. Vi befinner oss i et etisk dilemma, for på den ene siden ønsker vi at Frivillighets-Norge skal ha nok midler til å kunne gjøre alt det positive og flotte som de gjør. På den annen side er det et kjempeproblem at disse midlene får de i stor grad gjennom automater og spill som skaper avhengige personer som får sine liv ødelagt.

Derfor er det flott at vi nå får en type kommunikasjon – jeg håper i hvert fall det – mellom sosialkomiteen og justiskomiteen, slik at vi også her i Stortinget kan se tingene i et noe bredere perspektiv og ikke bare fra den enes side.

Jeg vil gjerne til slutt takke for de innlegg som har vært holdt her, og som jeg mener viser at vi nå befinner oss i en startgrop for noe som kan bli viktig for framtiden.

Presidenten: Debatten om sak nr. 2 er avsluttet. (Votering, se side 856)

S a k n r . 3

Interpellasjon fra representanten Olav Gunnar Ballo til landbruksministeren:

«Over 90 pst. av grunnen i Finnmark er utmarksområder som har vært forvaltet av staten. Naturen er både storslått og svært sårbar med høyt skattede rekreasjonsområder som benyttes så vel av størstedelen av befolkningen i fylket som av besøkende. Områdene representerer en mangfoldig biotop med planter som knapt finnes andre steder. I løpet av siste tretti år har store deler av viddeområdene vært utsatt for en dramatisk slitasje gjennom nedbeiting, bruk av barmarkskjøretøyer, og gjennom oppsetting av reingjerder gjennom det sårbare landskapet som også har bidratt til sterk slitasje langs disse. På tross av at en rekke forskningsrapporter har fastslått denne negative utviklingen, fortsetter naturødeleggelsene uten noen utsikter til stans av disse.

Hvilke initiativ har statsråden tatt, og hvilke initiativ vil statsråden ta for å stanse denne utviklingen?»

Olav Gunnar Ballo (SV): I serien «Norske fjellbeite» ble det i 1965 gitt en omfattende oversikt over vegetasjons- og beiteforhold for reinsdyr i Finnmark. Erling Lyftingsmo var leder og koordinator for dette arbeidet.

Hovedkonklusjonene fra Lyftingsmo var at lavheiene i sørlige deler av Finnmarksvidda tidlig på 1960-tallet var av stor mektighet med en tykkelse på 10-15 cm. Det ble registrert «smale reinstier som skispor i lavmatta».

Forskningsselskapet NORUT IT har gitt ut flere rapporter om beitesituasjonen på Finnmarksvidda, bl.a. basert på satellittdata fra 1973 fram til 1996.

Rapportene står i skarp kontrast til Lyftingsmos beskrivelse av desimetertykke lag med dyneaktig reinlav på 1960-tallet. For NORUTs forskningsrapporter viser at mens bare 15 pst. av reinbeiteområdene i Finnmark var sterkt beitet i 1973, var 42 pst. sterkt beitet og 50 pst. helt utbeitet i 1996. Med den hastigheten beiteområdene blir nedbeitet, vil mesteparten av tidligere beiteområder ikke lenger kunne brukes til reindrift om få år.

Tall fra beiteområder utenfor Finnmark – jeg kan vise til tall fra Trøndelagsfylkene og Hedmark – viser at færre dyr gir høyere slaktevekt. Halvparten så mange dyr pr. areal som i Vest-Finnmark vil ut fra tallene kunne medføre dobbelt slaktevekt for hvert dyr.

Det betyr at næringen vil kunne sysselsette like mange som i dag, selv om reintallet reduseres vesentlig. Større vekt pr. dyr gir også færre tap, siden godt ernærte dyr vil klare seg bedre gjennom vinteren, og heller ikke så lett bli utsatt for rovdyrangrep. Men det betyr også forpliktelse som næringen ikke har villet ta innover seg, i form av langt færre dyr for de største driftsenhetene.

Når reindriftsnæringen i Finnmark oppgav over 50 000 tapte dyr foregående år, altså over en tredjedel av oppgitt totaltall reinsdyr pr. 31. mars i år, forteller det om et dyrehold som er i total økologisk ubalanse. Bak tallene skjuler det seg også en dyretragedie av vanskelig fattbare dimensjoner, med store påførte lidelser for hvert dyr, uansett om tapene skyldes utmagring, angrep fra rovdyr eller en kombinasjon av begge forhold.

Det vil være å begynne i helt gal ende dersom overbeitet skal løses gjennom nedskyting av så vel jerve- og gaupe- som kongeørnstammen i Finnmark, slik også enkelte innenfor næringen har tatt til orde for. I stedet vil en endret erstatningsordning kunne stimulere til at dyrene gjetes.

Sist år ble det utbetalt vel 17 mill. kr for reinsdyr som var tatt av rovdyr i Finnmark. Dersom man i stedet gir støtte basert på risikoen for tap, f.eks. ut fra antall jervehi i hvert beiteområde, vil de utøverne som tar best vare på dyrene, sitte igjen med den største fortjenesten, betinget av at de dyr som føres fram til slakt, gir inntekt, mens de dyrene som føres fram til tap, allerede er erstattet før tapet fant sted, og næringsutøveren må da selv basere seg på å dekke de tapene.

Når det gjelder tap av dyr, må hver enkelt utøver bære et ansvar, og det er dermed viktig at Stortinget fastlegger at tamreindrift underlegges dyrevernloven – når Stortinget nå har den saken til behandling. Det vil også stimulere til bedre tilsyn og gjeting.

Også reingjerdene representerer et betydelig miljømessig problem på vidda. Fra 1992 til i dag regner man med at det er bygd ca. 700 km med reingjerder bare i Vest-Finnmark. Og det er så vidt jeg vet, en lengre strekning enn den statsråden må reise for å komme seg på jobb fra Nord-Trøndelag.

Gjerdeprosjektet var en overenskomst mellom Reindriftsstyret og Norske Reindriftsamers Landsforbund og ble vedtatt mot innstillingen fra de ulike høringsinstansene i Finnmark, inklusive faginstansene innen reindriftsadministrasjonen.

NORUT hadde gjennomført en konsekvensutredning, der man påviste den store terrengslitasjen rundt de eksisterende gjerdene. Nå står det ca. 200 000 trykkimpregnerte gjerdestolper rundt på vidda. Stolpene er impregnert med kobber, krom og arsen og er så giftige at de klassifiseres som spesialavfall. Stokkene antas å ha en levetid på ca. 50 år, men hele tiden siger det noe ned i jordsmonnet.

Andre forhold som virker sterkt inn i forhold til reindriften, er den store økningen man har hatt av barmarkskjøretøyer. Man ser spor i terrenget som vil kunne stå i atskillige tiår, og slitasjen bare øker, fordi tettheten av barmarkskjøretøyer har økt, ikke bare til kjøring i forbindelse med næringen, men også til rekreasjonskjøring. Det representerer i seg selv et betydelig problem med økt slitasje på Finnmarksvidda.

Jeg har her vært inne på ulike forhold knyttet til miljømessige og næringsmessige sider ved reindriften. Men det er også en annen side jeg vil legge betydelig vekt på, og det er de sosiale sider knyttet til utøverne og deres familier.

Jeg snakket for kort tid siden med Kjell Sæther fra Karasjok som var på besøk her i Stortinget, og som hadde tatt turen nedover for å prøve å få snakke med ulike stortingsrepresentanter angående den sosiale nøden som man ser i hans egen hjemkommune Karasjok. Det han beskriver, er alarmerende. En rekke familier har ikke lenger et tilstrekkelig utkomme til å betale sine egne regninger. Han beskriver også en tilstand i skolen i Karasjok og i ulike miljøer i Karasjok der det oppstår innbyrdes konflikter og til dels mobbing, bl.a. av elever, på grunn av fattigdom som utvikler seg i kjølvannet av dette. Det er konsekvenser hele Stortinget har et ansvar for å ta på alvor.

Det sviktende næringsgrunnlaget fører til sosial nød for reindriftsutøverne og deres familier, mens bindingen til den samiske kulturbæreren gjør det vanskelig å bryte med forfedrenes tradisjoner og finne seg et annet utkomme.

I den forbindelse vil jeg gjøre oppmerksom på en merknad som Sosialistisk Venstreparti fikk flertall for i forbindelse med behandlingen av utjamningsmeldingen i Stortinget i vår. Jeg ønsker å lese den merknaden i sin helhet.

«Flertallet vil vise til at undersøkelser som er gjort i indre Finnmark, ... synliggjør tilsvarende levekårsproblemer i dette området som i indre Oslo øst. Det er derfor etter flertallets syn viktig å rette en særlig opp-

merksomhet mot dette området, på linje med oppmerksomheten som meldinga retter mot indre Oslo øst.

Til tross for levekårsproblemene har omstillingsregionen hatt en positiv utvikling. Kommunene har satt i gang en serie tiltak lokalt. Videreføringen av omstillingsprogrammet avsluttes inneværende år. Med de utfordringene regionen står overfor, er det nettopp i årene som kommer at man etter flertallets syn har behov for å følge opp omstillingsarbeidet.»

Og videre:

«Dersom dette arbeidet skal lykkes, er man etter flertallets syn, avhengig av en forståelse for situasjonen, og statlige tiltak i denne regionen må samordnes med de tiltak man søker å realisere lokalt.»

Jeg og SV med meg registrerer at det ikke er bevilget penger for 2001 til videreføring av omstillingstiltakene, men at en skal bruke det ordinære virkemiddelapparatet.

Det er klart at én ting er at man må sette inn aktive tiltak i næringen for å få ned reintallet, og spesielt må reintallet reduseres betydelig i Vest-Finnmark, og det forventer jeg faktisk at statsråden kan bekrefte at man ønsker å gjøre. Men en annen sak er at man ikke kan lukke øynene for ringvirkningene av det. Det må være et mål at de største utøverne i næringen får færre dyr. Situasjonen er på mange måter lik den man har sett innenfor fiskeriene, med store havgående trålere som fisker havet tomt, mens man har en kystfiskeflåte som ikke er en trussel i forhold til miljømessige konsekvenser, men som presses ut av næringen. Man kan sånn sett snakke om viddas fabrikktrålere.

Det er klart at de grepene som må tas, må ta høyde for dette. Det betyr at det er ikke de minste utøverne, de som representerer det minste problemet rent økologisk, som skal rammes hardest og rammes først. Det er gjerne det som har skjedd når man gjennom omstilling har fått noen til å slutte i næringen; det er de minste utøverne som går ut, og de største utøverne som blir igjen, og så får man enda større flokker på færre hender, og så øker problemene fordi man har mindre grunnlag for å passe på den store flokken sin, tapstallene øker og slitasjen på vidda øker.

Når statsråden nå skal besvare den interpellasjonen jeg har holdt, håper jeg han kan være konkret i forhold til de grepene som Regjeringen tenker seg å ta, og at dette ikke fortsatt bare skal være overlatt til partene i forhandlinger.

Jeg håper også at statsråden kan gi et klart signal i forhold til hvordan han mener at Sametinget har håndtert disse spørsmålene. Etter mitt syn har Sametinget vært altfor lite tydelig i forhold til hvordan de tenker seg å løse disse problemene, overfor den næringen som virkelig er den største samiske kulturbæreren, der man skulle forventet at Sametinget tydeliggjorde sin rolle i forhold til reindriften.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg deler på mange måter interpellantens bekymring når det gjelder forholdene på Finnmarksvidda. Vi står overfor en situasjon med alvorlige konsekvenser for så vel naturgrunnlaget som for reindriftsnæringen. Som interpellanten framhever, er dette en utvikling som har pågått over lang tid. I

denne sammenheng kan det være på sin plass å se litt tilbake.

Utviklingen innen reindriften, i likhet med landbruket ellers, har i stor grad vært styrt av endringsprosesser i det øvrige samfunnet. Fra 1950-tallet og fram til i dag har reindriften endret seg fra en nomadisk livsform og en arbeidsintensiv næring basert på selvberging til en reindrift basert på teknologi og pengeøkonomi.

Snøscooteren kom på siste halvdel av 1960-tallet og gjorde det mulig å kontrollere en større familieflokk med mindre arbeidsinnsats enn tidligere. Før snøscooterens inntreden måtte reintallet i familieflokkene avstemmes i forhold til den menneskelige arbeidskraft som kunne mobiliseres gjennom husholdsmedlemmene. Dette ble nå fullstendig omsnudd, og gir en del av forklaringen på reintallsveksten på 1970- og 1980-tallet.

Denne dramatiske veksten i reintallet førte til at man i 1989 nådde et nivå som man aldri tidligere hadde hatt. Også tallet på driftsenhetene hadde samme utvikling. Det var stor optimisme i næringen gjennom denne perioden, bl.a. stimulert av reindriftsavtalen fra 1976 og ny reindriftslov i 1978. Det var imidlertid liten forståelse for at denne ekspansjonen gikk på bekostning av framtidig bæreevne og stabilitet for reindriften. I hovedsak kom denne uheldige veksten til å ramme Finnmark, mens områdene lenger sør gikk fri av ulike årsaker.

Resultatet ser vi nå – et reintall i fullstendig ubalanse med beitegrunnlaget, helt uakseptable reintap, en produktivitet som nærmer seg null, og en økonomi som er katastrofal for mange av de familiene som har basert sitt utkomme på reindriften.

Stortinget har mange ganger debattert disse spørsmålene. Fra skiftende regjeringers side har det vært tatt en rekke initiativ med sikte på å snu utviklingen. Ingen har så langt lyktes med dette.

Vi skal selvfølgelig ikke redusere trykket når det gjelder å legge grunnlaget for en økologisk forsvarlig bruk av naturområdene i Finnmark. Regjeringen er svært opptatt av disse spørsmålene. Ikke minst gjelder dette miljøvernministeren og meg selv som fagstatsråd for reindriften, dyrevernet og statens grunn i Finnmark. Vi er bekymret for miljøet, vi er bekymret for de dyrevernmessige sidene og vi er bekymret for de menneskene som har hele sitt livs- og inntektsgrunnlag knyttet til reindriften.

Hva skal vi så gjøre for å at dette ikke bare skal bli tomme ord? Norge er internasjonalt forpliktet til å ivareta hensynet til et biologisk mangfold. Biodiversitetskonvensjonen, som ble ratifisert av Norge i 1993, legger føringer for miljøvernmyndighetene, som kan følges opp med tiltak etter naturvernloven.

Reindriften blir lett skyteskive når slike spørsmål drøftes. Det er flere som ferdes i disse områdene, og som setter spor etter seg. Skader etter bruk av motoriserte barmarkskjøretøyer på Finnmarksvidda må også tilskrives andre enn reindriften. Her har bl.a. kommuner og lokale miljøvernmyndigheter et ansvar for å sikre naturverdiene mot ødeleggende ferdsel og virksomhet.

Den viktigste utfordringen er etter mitt syn likevel å tilpasse reintallet til naturgrunnlaget. Selv om reindriften

på mange måter er hardt prøvet, bl.a. gjennom økt rovdyrtrykk og press mot arealgrunnlaget fra andre brukergrupper, må ikke dette fjerne fokus fra reintallsproblemet og tilsløre det forhold interpellanten med all rett påpeker.

Problemene som reindriften står overfor når det gjelder tap som følge av rovdyr og press mot arealgrunnlaget, står selvsagt sentralt for Regjeringen, men det hører hjemme i en annen sammenheng enn denne.

Som brukere av disse naturområdene må også næringen selv gjennom sin organisasjon ta et sterkere ansvar i forhold til den politikk og de strategier som må legges til grunn for forvaltningen av beiteressursene på Finnmarksvidda. Det betyr også at næringen representert ved Norske Reindriftsamers Landsforbund må våge å arbeide med helheten og tenke alternativt.

Dilemmaet med enkeltindividets frie bruk av begrensede fellesressurser er ikke spesielt for reindriften i Finnmark. Innen fiskeriene stod man overfor samme problem på slutten av 1980-tallet, men her er det nå alminnelig akseptert at det ikke er rom for en ukontrollert og uforutsigbar individualisme, og at det derfor må settes rammebetingelser for den enkelte.

Gjennom hele 1990-tallet har tiltak for å tilpasse reintallet til beiteressursene vært en viktig del av forhandlingene om de årlige reindriftsavtalene og av Stortingets behandling av dem. De frivillige økonomiske tiltakene som reindriftsavtalen innebærer, har imidlertid vist seg å ha begrenset effekt.

Under reindriftsforhandlingene for avtaleåret 1999-2000 ble partene enige om en protokoll med anvisning om konkrete tiltak for å redusere reintallet i Finnmark. Avtalen innebar at det gjennom fjorårets slaktesesong, altså 1999-2000, skulle gjennomføres en frivillig utslakting basert på planer utarbeidet av de aktuelle reinbeitedistriktene. Dersom de frivillige tiltakene ikke ble gjennomført, skulle det settes inn lovbaserte tiltak gjennom den påfølgende slaktesesongen.

Da det under reindriftsforhandlingene for avtaleåret 2000-2001 ble klart at denne overenskomst ikke ville bli fulgt opp, forutsatte statens forhandlingsutvalg at det skulle gis lovbaserte pålegg om utslakting i den slaktesesongen vi nå er inne i. NRL meldte da at de ville bryte forhandlingene dersom man fra statens side var innstilt på å følge opp avtalen om å sette inn lovbaserte tiltak. NRL bad samtidig om å få drøfte situasjonen med regjeringen og med Sametinget.

Denne prosessen er det gjort nærmere rede for i St.prp. nr. 65 for 1999-2000 om reindriftsavtalen 2000-2001. Den nye regjeringen som tiltrådte midt under forhandlingene, måtte konstatere at det ikke var mulig å gjennomføre den lovpålagte utslakting med eventuell oppfølging gjennom tvangstiltak, slik det var avtalt et år tidligere, fordi både NRL og Sametinget gikk imot.

På grunnlag av disse omstendighetene ble avtalepartene enige om å trekke de forhold som berører reintallsreguleringer med hjemmel i reindriftsloven, ut av forhandlingene. Dette følges nå opp gjennom et arbeid med å fastsette øvre reintall pr. distrikt og eventuelt også pr. driftsenhet i Finnmark. Det er områdestyrene og Rein-

driftsstyret som etter lovens bestemmelser har myndighet til dette. Fra min og Regjeringens side gir vi full støtte til at vi på denne måten får fastsatt rammebetingelser for det enkelte distrikt og driftsenhet i Finnmark.

Det er aktuelt å sette i verk upopulære tiltak fra myndighetenes side. Slike tiltak er vanskelige å iverksette uten støtte fra andre aktører som naturlig bør ta et medansvar. Jeg opplever imidlertid at disse, herunder Sameetinget, viker tilbake når det kommer til stykket. Dette opplever jeg som sterkt beklagelig.

En reduksjon av reintallet i de mest belastede distrikt vil ha konsekvenser for de fleste driftsenhetene. Derfor er det et siktemål at reindriftsavtalen framover skal gjøres til hovedvirkemiddelet for å bøte på de økonomiske problemene som en nødvendig regulering og tilpassing av reinbestanden skaper for dem som skal leve av reindriften.

Det vil fra statens side være viktig i den kommende reindriftsavtalen å legge vekt på nettopp det interpellanten også var inne på, at et lavere antall rein som får en større tilvekst, ikke behøver å bety en svekket økonomi dersom man greier å få en verdiskaping knyttet til hvert kilo, som er betydelig større enn det man greier å få ut av reinen i dag. Derfor er reindriften fra min side trukket med i verdiskapingsprogrammet for norsk matproduksjon, og jeg tar sikte på at også reindriften skal bidra økonomisk til verdiskapingsprogrammet for norsk matproduksjon gjennom at man i årets reindriftsforhandlinger bør få en egen bevilgning også fra reindriftsavtalen inn mot verdiskapingsprogrammet for norsk matproduksjon.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Torny Pedersen (A): Representanten Olav Gunnar Ballo tar opp et alvorlig miljø- og næringsproblem i sin interpellasjon.

På 1960-tallet ble det gitt en omfattende oversikt over vegetasjons- og beiteforhold for reinsdyr i Finnmark. Hovedkonklusjonene var at lavheiene i sørlige Finnmark var av stor mektighet med en tykkelse på 10-15 cm, som representanten Ballo sa. I løpet av 30 år er situasjonen blitt en helt annen. 50 pst. av beiteområdene er nedbeitet. Med denne utviklingen er vi kommet dit i dag at det haster med å gjøre noe både på kort og lang sikt.

Når vi vet at det finnes nesten 400 driftsenheter av tamrein i Finnmark, med et antall på rundt 130 000-140 000 beitende dyr, er ikke næringsgrunnlaget for alle disse lenger til stede.

Her mener jeg det bør tas et felles ansvar. Vi må få en bedre balanse mellom antall rein og beitegrunnlaget. Hovedansvaret ligger hos staten, men reindriftsnæringen selv må delta aktivt for å finne løsninger. Vi vet at for disse næringsutøverne er det ikke bare å kvitte seg med næringsgrunnlaget og starte med noe nytt. Hele sitt liv har disse menneskene drevet med reindriftsnæring – det er deres livsverk.

Det verste som skjer i slike situasjoner, er dyretragediene. Utmagrede reinsdyr er lett bytte for rovdyr, og jeg

mener at en av de tingene vi bør gjøre når det gjelder strakstiltak, er å begrense jervestammen i Finnmark.

Jeg vil i den sammenhengen fremheve tiltaket med et statlig jegerkorps som ble vedtatt i revidert nasjonalbudsjett i juni i år, og som nå er kommet i gang i Finnmark. Hermann Sotkajervi, som er konstituert i stillingen, kjenner Finnmarksvidda bedre enn noen annen, og da kan fellinger gjennomføres mer effektivt enn før, samtidig som denne personen kan være en koordinator mellom ledende myndigheter og reieiere.

Men også ordninger med gjeting ser jeg på som viktige forebyggende tiltak. Dette ville også dempe konflikten mellom hageeiere og reieiere.

Det er også andre uheldige slitasjer som Finnmarksvidda må tåle, og det er spesielt barmarkskjøring. Vi vet jo at barmarkskjøring kan gi skade på naturen for flere tiår. Også snøscooterkjøring på snøfattige områder gir skader.

Fylkesmannen i Finnmark har ved flere anledninger signalisert til Miljøverndepartementet behovet for at det må gjennomføres en totalkartlegging av kjøreskader og kjørespor på Finnmarksvidda. Dette er jeg helt enig i, og det bør komme i gang så fort som mulig.

Vi kan ikke sitte stille og se på at den tidligere Finnmarksvidda med alt sitt biotopiske mangfold til slutt blir en ørken uten muligheter for videre reindriftsnæring.

Øystein Hedstrøm (Frp): Miljøskader og slitasjer på utmarksområdene i Finnmark har vært et kjent fenomen gjennom mange år, uten at skiftende regjeringer har tatt tak i problemene og presentert virkemidler som kan snu en svært negativ trend, noe som virkelig betyr noe i praksis.

Forskere ved Norges geologiske undersøkelse har fastslått at reindriften er en større trussel mot vegetasjonen i nordområdene enn utslippene fra Nikel. Nedbeiting forårsaket av rein har skadet over 70 pst. av økosystemet på Finnmarksvidda i større eller mindre grad, og en stor prosentuell andel av skadene vil være irreversible i et tidsrom på flere tiår, selv om det nå blir ryddet opp.

Erosjonsprosessene som har startet på grunn av overbeiting, kan ende med forørkning på Finnmarksvidda. Finske, russiske og norske forskere har arbeidet i fellesskap med undersøkelser, og satellittbilder fra de siste 20 år viser helt tydelig at stadig større områder blir ødelagt. Når reinflokkene spiser opp eller trækker ned vegetasjonen over store områder, kan vind og regn vaske vekk jordsmonnet, og en ny vegetasjon får ikke feste.

Dagens politikk overfor reindriftsnæringen fører til et miljøødeleggende kaos som Finnmark ikke er tjent med. Dette er en politikk som i stor grad interpellantens parti også har støttet opp om.

Fremskrittspartiet mener tilskudds- og reguleringsordningene slik de f.eks. fremkommer i de årlige reindriftsavtaler, reindriftsloven og omstillingsprogram, har virket mot sin hensikt. Det er et kjent økonomisk fenomen: Sprøytes betydelige statssubsidier inn i en næring, får vi overproduksjon. Særordningene har bidratt til et betydelig større antall yrkesutøvere enn næringsgrunnlaget skulle tilsi, med for mange dyr og nedbeitet natur som re-

sultat. Det vi trenger, er å få gjennomført en politikk som kan gi helt nødvendige resultater, både når det gjelder hensynet til miljø og dyrevern og bedriftsøkonomiske kriterier. Nye planøkonomisk styrte tiltak vil neppe være mer virkningsfulle enn de tilskudds- og reguleringsordninger som har vært forsøkt tidligere. Skal sanksjoner i det hele tatt benyttes, skal de rettes mot det totale antall rein innenfor et gitt område, og ikke ta form av et øvre tak pr. driftsenhet, som vil fremelske små enheter med en svært sårbar økonomi.

Fremskrittspartiet vil ha en overgang til et markedsbasert system. Vi må vekk fra mislykkede statsstyrte tiltak til et marked med reelle priser. Markedet vil gi svaret på hvor mange driftsenheter yrkesutøvere og rein det finnes plass for, og som kan sikre et forsvarlig økonomisk utbytte på en bærekraftig måte for reindriftsfamilien.

Ivar Kristiansen (H): Det er en prisverdig interpellasjon som tas opp her i dag.

Når statsråden i sitt svar til Ballo bruker adjektiv som uakseptabel og katastrofal om situasjonen som har utviklet seg innenfor 90 pst. av det totale arealet i Finnmark som staten har ansvar for, så må varsellampene mer enn bare blinke, for det er ikke en ny situasjon som har blitt åpenbart i løpet av det siste året. Det har vært preket og pratet om denne situasjonen i det norske storting over flere år, og utviklingen i Finnmark innenfor reindriftnæringen og den økologiske situasjonen har bare gått i verre og verre retning. La meg bare si som en innskutt bisetning til interpellanten at jeg for så vidt er enig i at de instanser som sitter med det totale ansvar, ikke har vært presise nok. Det kan man kanskje heller ikke si om interpellanten. Med henvisning til mangel på tiltak som skal gå på eksempelvis rovvilt, som vi ser tar ut opptil 75 pst. av enkelte flokker, så har vi i hvert fall økonomisk sett på dette området et problem som må løses på en eller annen måte. Man kan ikke bare henvise til at det er i de minste flokkene man må sette inn tiltak. Jeg tror robuste enheter også vil være en styrke når det gjelder stabilitet og utvikling.

Det er jo den reneste fallitt når vi i de siste års reindriftsavtaler ser at man i forholdet mellom staten og NRL ikke makter å komme til enighet om spørsmål som går på det øvre reintall. Slik kan det ikke fortsette lenger.

Stortinget bad i forbindelse med behandlingen av reindriftsavtalen om at det i fremtiden må kanaliseres større ressurser for å skaffe myndighetene lokalt større reindriftpolitisk ekspertise samt midler til overvåking og kontroll og eventuell nedslakting. Det skulle falle midt inn under det begrepet som statsråden henviste til: å ta i bruk upopulære tiltak om det måtte være nødvendig.

Men det er også viktig at statsråden sørger for å få en skikkelig, ryddig og god dialog med de lokale utøverne og de lokale aktørene, også de lokale enhetene som sitter og har et ansvar for forvaltningen på Finnmarksvidda. Hvis man ikke oppnår denne dialogen, vil kursen bare fortsette slik den har utviklet seg hittil. Derfor håper jeg at statsråden nå tar et initiativ og sørger for at Stortinget får det man har bedt om, nemlig en evaluering av reindriftsforvaltningen i løpet av år 2000.

Hans J. Røsjorde hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Randi Karlstrøm (KrF): Det interpellanten tar opp, er en sak av meget stor betydning for Finnmark og for reindrifta. Men jeg må benytte anledningen til å komme med den kommentar at det omstillingsprogrammet vi hadde i Finnmark og i reindrifta, var et utviklingsprogram. Jeg syns vi bør ta innover oss den erkjennelsen at vi ikke brukte den anledningen til å gi motorhjelp til dem som ville modernisere reindrifta. Vi har forsømt oss ved ikke å fokusere mer på reindriftras andre verdier og muligheter enn kjøttråstoff.

Kvinner som reindriftsforvaltere er blitt skjøvet ut av næringa i denne prosessen. Vi erfarer gang på gang at jenter faktisk ikke får anledning til å arve driftsenheten. På den måten taper denne næringa stadig nye muligheter.

Lavbeite er en viktig del av den samiske kulturs materielle grunnlag. Det gjør denne saka tredobbelte alvorlig. Vi har ikke lyktes med nødvendig modernisering for å utnytte viddas ressurser. Jeg tror det er visse elementer også i reindriftskulturen og den tradisjonelle forvaltningen som vi må sette fokus på og kanskje modernisere, f.eks. begrepet «reinlykke», som er et veldig viktig begrep innenfor reindrifta. Det å ha «reinlykke» er å lykkes med å øke flokken til en storflokk.

Vi må få en moderne anskuelse rundt reindrift, og jeg tror vi her spesielt finner foregangskvinner. Vi kan øke verdien på kjøttet ved å servere det i lavvoen, og mange kvinner har gjort det, men de stoppes av stivbeinte regler og av Næringsmiddeltilsynet. Det er heller ikke god nok forvaltningspraksis fra myndighetenes side i forhold til hvordan man skal tilrettelegge for inngjerding av temmede dyr. Når en går inn i disse sakene og ser på reindriftsutøvere som har prøvd å få til tilleggsnæringer i reindrifta på en liten flokk, blir man overrasket over hvor kort produktutviklingen er kommet, og hvor lite hjelp det har vært gitt fra det offentlige med modernisering av tenkingen rundt verdiskaping av reinkjøtt.

Jeg ønsker denne debatten veldig velkommen, og at man har et høyt saklighetsnivå og kommer inn på et bedre spor med hensyn til å gjøre reindrifta til en økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig næringsaktivitet.

Mimmi Bæivi (A): Det er dokumentert at miljøet og dermed også naturgrunnlaget er i ubalanse på Finnmarksvidda. Arbeiderpartiet tar ansvar for å være med på å sikre at denne ubalansen rettes opp. Mange i Finnmark er avhengig av at naturen kan gi grunnlag for deres næringer, men den er også avgjørende for trivselen.

Reindriften er den viktigste næringen i dette området og samtidig en viktig tradisjonell samisk næring. Stortinget har gjennom flere vedtak sagt at målet om en bærekraftig reindrift på lang sikt er en forutsetning for økonomisk bærekraft, og at reindriftsavtalen i den forbindelsen skal være et redskap for å oppnå dette. Men avtalen har for deler av Finnmark ikke vært et tilstrekkelig verktøy for en tilpassing av reintallet til de beiteressursene som finnes.

De store tapene og dermed redusert produksjon skaper i dag økonomiske og sosiale problemer for mange reindriftsfamilier i Finnmark. Beitemangel, harde vintre og økt rovviltbestand er hovedårsakene til dette.

Arbeiderpartiet mener at den negative situasjonen må rettes opp med en innsats både fra det offentlige og – ikke minst – fra næringen selv. Misforholdet mellom reintall og ressursgrunnlag må gis høyeste prioritet fra myndighetenes side. Blant annet er det på lang sikt viktig at samisk ungdom får muligheter til kompetanseheving, som kan komme næringen til gode, f.eks. når det gjelder produktutvikling. Reindriftens interesser må ivaretas i sammenheng med arealspørsmål. Reindriftsforvaltningens virke og organisering må gjennomgås med sikte på å få en forvaltning som kan jobbe mer målrettet i forhold til den nasjonale reindriftspolitikken. Distriktsinndeling og reindriftsloven må gjennomgås.

Media har vært med på å skape et bilde av en reindriftsnæring som driver rovdrift på naturressursene. Jeg er overbevist om at reindriftsutøverne etter beste evne prøver å hente sitt utkomme av det naturen gir, men ofte må gi tapt for natur- og klimamessige variasjoner. Det kunne f.eks. vært interessant å få dokumentert om de mange atomprøvesprengningene på Novaja Semlja på 1960-tallet har hatt negativ innvirkning på naturen.

I takt med den øvrige samfunnsutvikling har reindriftsnæringen tatt i bruk teknologiske hjelpemidler for å gjøre det kroppslige arbeidet lettere, bl.a. ved bruk av motoriserte kjøretøyer, bygging av gjeterhytter osv. Dette har selvsagt også bidratt til økt belastning på naturen og økte driftskostnader.

En ensidig elendighetsbeskrivelse vil i lengden gi seg utslag i depresjon og passivitet i næringen. Det reindriftsnæringen nå behøver, er positive tiltak og en håndsrekning i en vanskelig situasjon.

Olav Gunnar Ballo (SV): Jeg har merket meg de ulike innspillene, som jeg ser på som nyttige i diskusjonen. Jeg registrerer at både Høyre og Fremskrittspartiet tar til orde for større flokker. Det synliggjør på mange måter parallellen til fiskerinæringen, og Fremskrittspartiet går jo ekstremt langt.

Mye av årsaken til utviklingen i dag er at man ikke har hatt et apparat som har sikret en sammenheng mellom beitegrunnlag og antall dyr. Men Fremskrittspartiets politikk ville ført til at denne utviklingen hadde blitt enda verre, for det de ønsker, er en tut og kjøerholdning i forhold til næringen, der næringen får gjøre hva næringen vil. Så får man se om ikke det går bra. Det gjør det selvfølgelig ikke, og det er nettopp Finnmarksvidda et eksempel på. Jeg skal ikke plassere Ivar Kristiansen i samme bås, for jeg synes han var mer nyansert, og jeg er faktisk enig i en del av hans betraktninger. Men jeg er uenig når han tar til orde for at flokkene bør bli større, for jeg tror at mange kunne ha overlevd med mindre flokker, forutsatt at man hadde sikret et totalgrunnlag for beite. Som jeg var inne på i mitt første innlegg, viser det seg fra andre beiteområder, f.eks. i Trøndelag og Hedmark, og også i Sverige, at slaktevekten går vesentlig opp hvis beite-

grunnlaget er bedre, slik at man kan klare seg med færre dyr og likevel levere samme mengde, eller sågar større mengde, til slakt.

Som Randi Karlstrøm var inne på, skal man være var for forhold i næringen, være var for den kulturen som er omkring den, og ha ydmykhet og respekt for den. Men vi må betrakte det som en næring, og det er viktig. Det er viktig at ikke utviklingen videre skjer bare på næringens egne premisser, for da går det galt, det blir den sterke kamp mot den svake. Jeg synes at statsråden er rimelig klar i erkjennelsen av det problemet som dette representerer. Det synes jeg er bra. Jeg synes også det er bra at han tar fatt i Sametingets håndtering av de spørsmålene til nå, for det har ikke vært noen god håndtering. Man må kunne forvente at et organ som nettopp skal ta vare på samiske interesser, reise samiske spørsmål, kan gi klare svar, i hvert fall synliggjøre en oppfatning av disse spørsmålene og ikke være så unnvikende som man har vært til nå.

Det jeg nok savner fra statsråden, og som jeg håper han vil komme tilbake til med fornyet styrke, er noe om hva man nå har tenkt å foreta seg på tiltakssiden. Situasjonen har eksistert helt siden 1970-tallet. Jeg kunne ha referert til en artikkel som stod så langt tilbake som i 1978 i bladet Reindriftsnytt, nr. 6, men tiden strekker ikke til til det. Men jeg vil peke på tre vesentlige tiltak som jeg og SV ønsker at man skal se på. Det ene er at man i Vest-Finnmark spesielt ser på en sterk reduksjon i reintallet. Det sa statsråden egentlig ingenting om. Det andre er forutgående tapsstøtte ut fra kalkulert risiko når det gjelder rovdyr, i stedet for at man erstatter når de faktisk er tapt. Det vil stimulere til at man tar bedre vare på dyrene. (Presidenten klubber.) Det tredje er et forbud mot barmarkskjøring både til nyttebruk og rekreasjon. – Det var ikke så verst, president, takk!

Presidenten: Vi får si at overkjøring av taletiden aksepteres med de marginer som nå oppstod.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg håper at mitt svar til interpellanten gav inntrykk av at jeg ser svært alvorlig på den situasjonen vi er oppe i. Jeg synes det er viktig fra Stortingets talerstol å få understreket at dersom ingenting skjer, står vi på mange måter overfor en økologisk, næringsmessig, dyrevernsmessig og menneskelig sett svært alvorlig situasjon. Det som bekymrer meg, er det faktum at når jeg har møter med næringen og diskuterer hva som er virkeligheten, og insisterer på at dersom det nå ikke skjer noe med antallet rein, vil man for fremtiden risikere en varig ødeleggelse av beitegrunnlaget, så er min virkelighetsoppfatning på et helt annet plan enn den virkelighetsoppfatningen som næringen selv har. Det er *ikke* et beiteproblem, insisterer NRL, det er et rovdyrproblem, det er et arealbrukproblem, og det har vært noen spesielle naturforhold som har ført til at beitemene har «låst» seg. Men det er ikke et beiteproblem – det er tilstrekkelige beiteressurser. Det er klart at denne salen og jeg kan selvfølgelig ta ansvar, og vi kan bruke lovverket til å skaffe oss virkemidler til først å fastsette et maksi-

malt antall rein pr. distrikt, og så gå videre til å få et lovverk som gir oss anledning til å fastsette et maksimalt antall rein pr. driftsenhet. Jeg tror det er den eneste måten å sikre at man får en nedgang i antall rein på. Men vi vet altså at næringen selv, representert ved Norske Reindriftsamers Landsforbund og Sametinget, er uenig i det. Da står vi overfor et stort spørsmål som gjør at jeg faktisk til en viss grad føler meg handlingslammet. Det er greit nok at Stortinget vedtar den type lover, men vi vil veldig fort komme opp i et dilemma og stå overfor spørsmålet om vi vil og om vi evner å sette inn nødvendige grep for å oppfylle den loven vi da vedtar, mot Sametingets vilje og mot næringens vilje. I ytterste konsekvens tror jeg de fleste vil se for seg hva det kan være snakk om. Det er et dilemma og en problemstilling som gjør at dette etter min mening er en ytterst vanskelig sak, som jeg derfor har satt pris på å få anledning til å drøfte med Stortinget her i dag. Men det gir også en beskrivelse av at dette må vi virkelig gå mye lenger inn i enn det vi har fått anledning til gjennom denne interpellasjonsdebatten.

Presidenten: Dermed er sak nr. 3 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering.

I sak nr. 1 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Harald T. Nesvik satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Dokument nr. 8:26 (1999-2000) – forslag fra stortingsrepresentant Finn Kristian Marthinsen om tillegg til lov om sosiale tjenester § 6, slik at behandling av spilleavhengige blir hjemlet i lovverket – avvises.»

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget ber Regjeringen på egnet måte fremme forslag til tiltak som kan begrense spilleavhengighet og sikre et godt behandlingstilbud for spilleavhengige.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 105 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.29.03)

Presidenten: I sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

S a k n r . 4

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 12.30.
